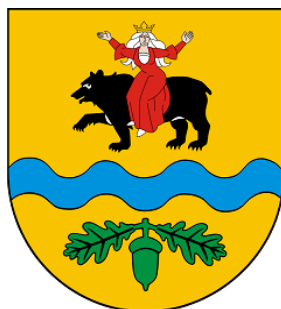

Tytuł opracowania

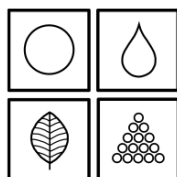
**RAPORT Z WYKONANIA
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Zamawiający

Powiat Tomaszowski
ul. Św. Antoniego 41
97-200 Tomaszów Mazowiecki

Wykonawca

Dokumentacja Środowiskowa – Wojciech Pająk
Osiedle Leśne 7B/121
62-028 Koziegłowy (k. Poznania)
www.dokumentacja-srodowiskowa.pl
e-mail: poczta@dokumentacja-srodowiskowa.pl
tel.: 720-756-763

Data opracowania

SIERPIEŃ 2023

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	3
1.1. Przedmiot i cel opracowania	3
1.2. Podstawa prawna opracowania.....	3
1.3. Metodyka opracowania	3
2. REALIZACJA ZADAŃ WYZNACZONYCH W RAMACH PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO W LATACH 2021-2022	4
2.1. Obszar interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza.....	4
2.2. Obszar interwencji: ochrona przed hałasem.....	13
2.3. Obszar interwencji: ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym (PEM)..	15
2.4. Obszar interwencji: gospodarowanie wodami.....	16
2.5. Obszar interwencji: gospodarka wodno-ściekowa.....	16
2.6. Obszar interwencji: gleby.....	21
2.7. Obszar interwencji: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów.....	22
2.8. Obszar interwencji: zasoby przyrodnicze.....	23
3. ANALIZA WSKAŹNIKOWA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W LATACH 2021-2022.....	27
4. OPIS I OCENA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE POWIATU.....	30
4.1. Powietrze	30
4.2. Wody powierzchniowe.....	33
4.3. Wody podziemne	39
4.4. Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM).....	41
4.5. Klimat akustyczny.....	42
4.6. Gleby i powierzchnia ziemi.....	47
4.7. Podsumowanie oceny stanu środowiska – kluczowe problemy.....	51
5. PODSUMOWANIE	54
SPIS TABEL.....	56
SPIS WYKRESÓW.....	56
SPIS RYSUNKÓW	56

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiot opracowania stanowi „**Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego za lata 2021-2022**”. Niniejszy Raport weryfikuje i ocenia stopień wykonania celów oraz zadań środowiskowych zaplanowanych w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027” w odniesieniu do działań podjętych i zrealizowanych w latach 2021-2022. Przeprowadzona w Raporcie analiza stanu poszczególnych komponentów środowiskowych i wskaźników pozwoliła również ocenić czy i w jakim stopniu realizacja „Programu Ochrony Środowiska” przyczyniła się do poprawy jakości środowiska na terenie Powiatu Tomaszowskiego.

1.2. Podstawa prawna opracowania

Zgodnie z art. 18 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2022, poz. 2556 ze zm.) z wykonania programu ochrony środowiska organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Następnie raport przekazywany jest przez organ wykonawczy województwa, powiatu lub gminy odpowiednio do ministra właściwego do spraw środowiska, organu wykonawczego województwa lub organu wykonawczego powiatu.

1.3. Metodyka opracowania

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2022, poz. 2556 ze zm.) nie określa wymagań dotyczących zakresu i formy raportu z realizacji programu ochrony środowiska.

Zakres informacji, jakie zawiera Raport odpowiada treści obowiązującego „Programu Ochrony Środowiska” (POŚ). W niniejszym Raporcie przedstawiono:

- opis realizacji przyjętych do wykonania w ramach POŚ zadań;
- stan oraz tendencje zmian zachodzących w środowisku na terenie powiatu;
- analizę wskaźnikową realizacji programu.

Opracowanie Raportu poprzedzone zostało pozyskaniem niezbędnych materiałów i informacji m.in. od następujących jednostek i podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań wyznaczonych w ramach „Programu Ochrony Środowiska”:

- Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim;
- Urzędu Gminy Będków;
- Urzędu Gminy w Budziszewicach;
- Urzędu Gminy w Czerniewicach;
- Urzędu Gminy Inowłódz;
- Urzędu Gminy Lubochnia;
- Urzędu Gminy w Rokicinach;
- Urzędu Gminy w Rzeczyca;
- Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim;
- Urzędu Gminy Tomaszów Mazowiecki;
- Urzędu Gminy w Ujeździe;
- Urzędu Gminy w Żelechlinku;
- Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Tomaszowie Mazowieckim;

- Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Łodzi;
- Zarządu Dróg Wojewódzkich w Łodzi;
- Łódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi;
- Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi;
- Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska;
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie;
- Zakładu Gospodarki Ciepłowniczej w Tomaszowie Mazowieckim Sp. z o.o.;
- Zakładu Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim Sp. z o.o.

2. REALIZACJA ZADAŃ WYZNACZONYCH W RAMACH PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO W LATACH 2021-2022

W kolejnych tabelach przedstawiono szczegółowy opis przyjętych do realizacji zadań w latach 2021-2022 w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027”.

2.1. Obszar interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza

**Tabela 1. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji:
ochrona klimatu i jakości powietrza**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	<i>Opis/zakres realizacji zadania</i>
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Termomodernizacja Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU</i></p> <p><i>W dniu 11.05.2021 roku zawarto umowę na roboty budowlane. W dniu 12.05.2021 roku zawarto umowę na nadzór inwestorski. Realizacja zadania zakończyła się w dniu 13.12.2021 roku. Przedmiotem zadania była kompleksowa termomodernizacja wybranych budynków placówki poprzez docieplenie przegród zewnętrznych, wymianę stolarki okiennej i ślusarki drzwiowej, wymianę obróbek blacharskich, orynnowania i instalacji odgromowej oraz wykonanie modernizacji instalacji centralnego ogrzewania. Poniesione koszty: 2 014 809,16 zł.</i></p>
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Modernizacja i adaptacja Centrum Kształcenia Praktycznego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2019-2021</i></p> <p><i>Zadanie wieloletnie zakończone w 2021 roku. Realizacja zadania w systemie zaprojektuj i wybuduj. Podpisanie umowy z Wykonawcą w dniu 03.09.2018 r. na roboty budowlane.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>W dniu 24.05.2019 r. wykonano dokumentację projektowo-kosztorysową Modernizacji i adaptacji Centrum Kształcenia Praktycznego.</i> • <i>W dniu 03.07.2019 r. przekazano teren budowy.</i> • <i>W 2019 r. rozpoczęto przebudowę budynku E+F w zakresie robót rozbiórkowych, ziemnych, konstrukcji żelbetowych, posadzek. Robót przygotowawczych do: termomodernizacji ścian, obudowy dachu, wymiany świetlików, stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji wentylacji, c.o., wod.-kan., elektrycznej.</i> • <i>Realizowano przebudowę budynku H w zakresie termomodernizacji ścian zewnętrznych, obudowy dachu, wymiany ślusarki okiennej i drzwiowej.</i> • <i>Realizowano roboty związane z zagospodarowaniem terenu w zakresie rozbiórek nawierzchni i przygotowawczych pod nowe nawierzchnie.</i> • <i>W 2020 r. realizowano przebudowę budynku E+F w zakresie wykonywania konstrukcji żelbetowych, posadzek, robót wykończeniowych wewnętrznych, termomodernizacji ścian zewnętrznych, termomodernizacji dachu, wymiany świetlików, stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji wentylacji, c.o., wod.-kan., elektrycznej.</i> • <i>Realizowano przebudowę budynku H w zakresie termomodernizacji ścian zewnętrznych, obudowy dachu, wymiany ślusarki okiennej i drzwiowej.</i>

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
	<ul style="list-style-type: none"> • Realizowano roboty związane z zagospodarowaniem terenu w zakresie wykonywania nowych nawierzchni betonowych, zieleni i nasadzeń, montażu elementów małej architektury. • Zrealizowano dostawy wyposażenia: mebli, urządzeń pomiarowych, urządzeń specjalistycznych płatniczych i RFID, narzędzi i wyposażenia warsztatowego. • W dniu 10.08.2020 r. wykonano nowe przyłącze sieci ciepłej do budynku E+F. • W dniu 25.09.2020 r. – odbiór zakończonych robót potwierdzony protokołem odbioru końcowego. • Rok 2021: zakup komputerów, tablicy pamiątkowej oraz zamieszczenie ogłoszenia w prasie o zakończeniu realizacji projektu. <p>Poniesione koszty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2019 r. – 3 672 313,00 zł. • 2020 r. – 14 840 349,00 zł. • 2021 r. – 880 324,90 zł.
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Termomodernizacja dachu II Liceum Ogólnokształcącego w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU</p> <p>Zakres zadania: ocieplenie dachu, położenie papy, wykonanie nowej izolacji i orywnowania. Poniesione koszty: 352 810,08 zł.</p>
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Termomodernizacja budynku Zasadniczej Szkoły Zawodowej przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zadanie zrealizowane w 2020 roku • Rozpoczęcie robót budowlanych - 10.09.2020 r. • Zakończenie robót budowlanych - 24.11.2020 r. • Zakres zadania: Termomodernizacja ścian zewnętrznych styropianem metodą ETICS, wymiana obróbek blacharskich i orywnowania, wymiana wewnętrznej instalacji centralnego ogrzewania w zakresie orurowania i grzejników. • Poniesione koszty: 770 254,08 zł.
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Termomodernizacja budynku Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego przy ulicy Niskiej 14 w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU</p> <p>W dniu 24.02.2021 r. zawarto umowę na wycinkę drzew oraz na nasadzenia. W dniu 02.03.2021 r. zawarto umowę na roboty budowlane. W dniu 31.03.2021 roku zawarto umowę na nadzór inwestorski. W dniu 26.04.2021 roku zawarto umowę na dokumentację projektowo-kosztorysową wymiany instalacji elektrycznej. W wyniku przeprowadzanych robót została wykonana kompleksowa termomodernizacja budynku, w zakres której wchodziły: wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, docieplenie ścian fundamentowych, docieplenie ścian zewnętrznych wraz z ościeżami okien i drzwi zewnętrznych budynku, wymiana obróbek blacharskich i orywnowania, wykonanie przebudowy instalacji centralnego ogrzewania, wykonanie przebudowy instalacji ciepłej wody użytkowej wraz z jej cyrkulacją. Zakres robót remontowych obejmował również przebudowę pozostałych instalacji sanitarnych i przystosowanie obiektu do wymogów bezpieczeństwa przeciwpożarowego, tj.: wykonanie przebudowy instalacji zimnej wody użytkowej, wykonanie przebudowy instalacji kanalizacji sanitarnej, wykonanie przebudowy instalacji hydrantowej wewnętrznej, wykonanie montażu kłap oddymiania klatek schodowych wraz z wydzieleniem stref pożarowych w budynku, wykonanie instalacji elektrycznej oświetlenia ewakuacyjnego, wykonanie instalacji elektrycznej systemu sygnalizacji pożaru, wykonanie instalacji elektrycznej systemu oddymiania klatek schodowych. Realizacja zadania zakończyła się w dniu 28.12.2021 roku. Poniesione koszty: 3 501 073,40 zł brutto.</p>
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Modernizacja Sali gimnastycznej Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 8 (realizacja pod warunkiem uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych)</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM</p> <p>Zadanie zrealizowane zostało pn. „Remont Sali gimnastycznej przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 8 w Tomaszowie Mazowieckim” w roku 2020.</p>
Powiat Tomaszowski	<p style="text-align: center;">Modernizacja instalacji elektrycznej oraz centralnego ogrzewania w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6</p> <p style="text-align: center;">BRAK REALIZACJI ZADANIA</p>

RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Powiat Tomaszowski	Głęboka termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej Nr 1 przy ulicy Polnej
	<i>BRAK REALIZACJI ZADANIA</i>
Powiat Tomaszowski	Głęboka termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej Nr 2 przy ulicy Jana Pawła II
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU</i> <i>W dniu 30.11.2022 roku zawarto umowę na opracowanie audytu energetycznego i dokumentacji technicznej wraz ze sprawowaniem nadzoru autorskiego. I etap, tj. audyt energetyczny został przedłożony w grudniu 2022 r. Poniesione koszty: 13 530,00 zł.</i>
Powiat Tomaszowski	Termomodernizacja budynku „D” - Oddziały Obserwacyjno-Zakaźny i Psychiatryczny - ul. Jana Pawła II 35, Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU</i>
Powiat Tomaszowski	Montaż instalacji energii odnawialnej dla budynków Tomaszowskiego Centrum Zdrowia Sp. z o.o. - ul. Jana Pawła II 35
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i> <i>Naprawa kolektorów słonecznych w ilości 130 sztuk, typ GERES-ASCO, o łącznej powierzchni 258,90 m² zlokalizowanych na dachu budynku B2 Tomaszowskiego Centrum Zdrowia Sp. za kwotę brutto 60 500,00 zł.</i>
Powiat Tomaszowski	Wymiana oświetlenia w budynkach (ciągach komunikacyjnych) Tomaszowskiego Centrum Zdrowia Sp. z o.o. - ul. Jana Pawła II 35, ul. Niska 14
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU</i>
Powiat Tomaszowski	Budowa budynku pasywnego w Tomaszowie Mazowieckim ul. Jana Pawła II 35, Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.
	<i>BRAK REALIZACJI ZADANIA</i>
Powiat Tomaszowski	Podłączenie obiektu Domu Pomocy Społecznej nr 1 do miejskiej sieci centralnego ogrzewania
	<i>BRAK REALIZACJI ZADANIA</i> <i>Zadanie realizowane pn. „Podłączenie obiektu do miejskiej sieci c.o. w Domu Pomocy Społecznej nr 1 przy ul. Polnej 56 w Tomaszowie Mazowieckim” - w dniu 31.05.2022 roku zawarto umowę na wykonanie audytu energetycznego dla budynków Domu Pomocy Społecznej. Zarząd Powiatu podjął decyzję o rezygnacji z dalszej realizacji ww. zadania. Poniesione koszty: 5 005,00 zł.</i>
MG Property Sp. z o.o.	Kompleksowe zaprojektowanie, dostawa i montaż systemu modułów fotowoltaicznych z niezbędnym wyposażeniem, wytwarzających energię elektryczną oraz innych instalacji OZE na terenie nieruchomości zamieszkania zbiorowego należących do wspólnot mieszkaniowych (budowa instalacji PV o mocy od 3 do 10 kW m.in. w następujących budynkach: WM ul. Ogrodowa 12-22, WM Ogrodowa 12-22A, WM ul. Smugowa 1/11, WM ul. Smugowa 13-23A, WM ul. Szeroka 13, WM ul. Szeroka 7/11A, WM ul. Nowowiejska 20-20A, WM ul. Słowackiego 8/10, WM ul. Wandy Panfil 42A, WM ul. Ligi Morskiej i Rzecznej 5, WM ul. Browarna 9/13)
	<i>BRAK REALIZACJI ZADANIA</i>
Miasto Tomaszów Mazowiecki	Zakup niskoemisyjnego taboru publicznego transportu zbiorowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Tomaszowie Mazowieckim (w ramach projektu planuje się zakup 7 szt. autobusów hybrydowych przeznaczonych do regularnej komunikacji miejskiej wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą)
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2025 ROKU</i>

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Miasto Tomaszów Mazowiecki	Rower miejski wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Tomaszowie Mazowieckim (planuje się wprowadzić system roweru miejskiego wraz z całą infrastrukturą towarzyszącą jako alternatywny środek transportu, umożliwiając mieszkańcom szybkie poruszanie się po mieście; system będzie również dobrym uzupełnieniem komunikacji miejskiej, docelowo planuje się do dyspozycji mieszkańców 150 rowerów wraz ze stacjami rowerowymi oraz niezbędną infrastrukturą celem prawidłowego działania całego systemu)
	<i>BRAK REALIZACJI ZADANIA</i>
Miasto Tomaszów Mazowiecki	Wymiana oświetlenia ulicznego ze sterowaniem logicznym (w ramach projektu zaplanowano instalację ok. 5498 szt. inteligentnych opraw oświetlenia zewnętrznego ze źródłami LED, wyniesienie i instalację ok. 149 punktów sterowania grupowego z oprawami w obwodzie oświetleniowym oraz modernizację ok. 149 szaf oświetleniowych)
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024</i>
Tomaszowskie Centrum Sportu Sp. z o.o.	Budowa instalacji fotowoltaicznej w celu podniesienia efektywności i bezpieczeństwa energetycznego oraz ograniczenia kosztów energii elektrycznej dla Areny Lodowej (planowana moc instalacji 1-1,5 MW)
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU</i>
Zakład Gospodarki Ciepłowniczej Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa nowych przyłączy do sieci ciepłowniczej w celu ograniczenia niskiej emisji na terenie Tomaszowa Mazowieckiego
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i>
	<p><i>ROK 2021:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłączy ciepłowniczych do budynków wielorodzinnych przy ulicy Borek 22/24 i Borek 22/24A w ramach programu „Mieszkanie +” realizowanego przez TTBS Sp. z o.o. - wartość nakładów poniesionych 54 tys. zł, • zakup dwóch węzłów ciepłowniczych dla wyżej wymienionych obiektów - wartość nakładów poniesionych 50 tys. zł, • likwidacja węzła grupowego w zasobach Spółdzielni Mieszkaniowej „Przodownik” i podłączenie do sieci wysokoparametrowej 6 budynków wielorodzinnych - wartość nakładów poniesionych 150 tys. zł, • wykonanie przyłącza ciepłowniczego do budynku na działalność gospodarczą przy ulicy Mościckiego 19A - wartość nakładów poniesionych 21 tys. zł, • wykonanie przyłącza ciepłowniczego do budynku mieszkalnego przy ulicy Piłsudskiego 17/19 (zasoby TTBS) - wartość nakładów poniesionych 15 tys. zł. <p><i>ROK 2022:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza ciepłowniczego do budynków wielorodzinnych budowanych przez dewelopera firmę EZBUD przy ulicy Rolnej 6/8 - wartość nakładów poniesionych 42 tys. zł, • wykonanie przyłącza ciepłowniczego do budynku wielorodzinnego przy ulicy Murarskiej 2/4 - wartość nakładów poniesionych 60 tys. zł.
Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	Docieplenie budynków – ul. Krzywa 10, ul. Polna 15, ul. Murarska 2/4, ul. Jana Pawła II, al. Piłsudskiego 17/19
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2023</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tomaszowskie TBS Spółka z o.o. w marcu 2021 r. zawarło stosowną umowę o dofinansowanie projektu pn.: „Termomodernizacja budynków przy ul. Marsz. J. Piłsudskiego 17/19 w Tomaszowie Mazowieckim” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Wykonawca rozpoczął prace w maju 2021 r. W dniu 20.10.2021 r. prace zostały odebrane w ramach odbioru końcowego. Głównym celem wykonanej inwestycji była poprawa efektywności energetycznej w sektorze budownictwa mieszkalnego. W ramach zadania została wykonana: modernizacja systemu grzewczego oraz ciepłej wody użytkowej – budowa węzła cieplnego dwufunkcyjnego wraz z instalacją centralnego ogrzewania oraz ciepłej wody użytkowej; docieplenie budynków wraz z robotami towarzyszącymi; wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w częściach wspólnych. Po wykonaniu inwestycji zostało usuniętych 17 szt. pieców węglowych. Ostateczna wartość inwestycji wyniosła: 1 075 749,03 zł, a wysokość pozyskanego dofinansowania to kwota 361 189,42 zł. • W dniu 31.12.2021 r. Spółka podpisała umowę o dofinansowanie projektu pn.: „Termomodernizacja budynku przy ul. Murarskiej 2/4 w Tomaszowie Mazowieckim” w ramach

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
	Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. W I połowie 2022 roku podpisano umowy na prace projektowe termomodernizacji budynku przy ul. Murarskiej 2/4 – na część dociepleniową oraz na część sanitarną. Do dn. 31.05.2022 r. wykonano projekt docieplenia, zaś projekt części sanitarnej został wykonany do dnia 11.07.2022 r. Do dnia 27.10.2022 r. zostało wykonane i odebrane docieplenie budynku (docieplenie ścian zewnętrznych i stropu poddasza, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w częściach wspólnych, montaż instalacji odgromowej, montaż opaski odwadniającej), zaś do dnia 31.01.2023 r. zaplanowane było zakończenie prac sanitarnych (demontaż starych pieców, montaż węzła cieplnego dwufunkcyjnego, montaż instalacji c.o. i c.w.u. wraz z cyrkulacją, wymiana pionów zimnej wody i kanalizacji sanitarnej, montaż brakujących wentylacji grawitacyjnych). Ostatecznie łączna wartość wykonanych prac wynosi 1 552 tys. zł.
Gmina Budziszewice	Termomodernizacja publicznej Szkoły Podstawowej w Budziszewicach ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU Umowa na „Przebudowę budynku Szkoły Podstawowej wraz z salą gimnastyczną w Budziszewicach” zawarta została w dniu 18 kwietnia 2023 r. W ramach prac przewiduje się m.in. docieplenie zewnętrzne budynku, stropodachu nad salą gimnastyczną i łącznikiem, wymianę okien zewnętrznych, wymianę drzwi zewnętrznych.
Gmina Budziszewice	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach na terenie gminy ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2020-2021 Projekt pn. „ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII W GMINIE BUDZISZEWICE” zrealizowano w latach 2020-2021. Zadanie realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 - 2020 oś priorytetowa IV Gospodarka Niskoemisyjna Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii, Poddziałanie IV.1.2 Odnawialne źródła energii. Współfinansowanie UE w kwocie 499 679,48 zł. Prace obejmowały budowę 28 paneli fotowoltaicznych, w tym 3 na obiektach użyteczności publicznej i 25 na budynkach prywatnych oraz budowę kolektorów słonecznych na 6 budynkach prywatnych. Celem głównym projektu jest wykorzystanie odnawialnych źródeł w Gminie Budziszewice – poprzez stworzenie systemu kolektorów słonecznych i fotowoltaiki.
Gmina Budziszewice	Budowa kompleksu rekreacyjno-mieszkaniowego z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2024-2025
Gmina Czerniewice	Termomodernizacja stacji uzdatniania wody w Stanisławowie Studzińskim (docieplenie budynku, wymiana dachu na dwuspadowy oraz fotowoltaika) ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM Zakres zadania: docieplenie ścian, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie stropodachu, wykonanie nowej więźby dachowej i pokrycie z blachy dachówkowej, wymiana instalacji elektrycznej i ogrzewanie (grzejniki elektryczne), montaż instalacji fotowoltaicznej, zagospodarowanie terenu. Wartość zadania: 328 000,00 zł.
Gmina Czerniewice	Termomodernizacja budynku OSP w Chociwiu (Rozbudowa, przebudowa, nadbudowa budynku, termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła na pompę woda/powietrze oraz fotowoltaika) ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU
Gmina Czerniewice	Termomodernizacja budynku administracyjnego Urzędu Gminy w Czerniewicach (Wymiana źródła ciepła, montaż instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła) ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2025 ROKU
Gmina Czerniewice	Termomodernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury oraz biblioteki publicznej (Wymiana źródła ciepła, montaż instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła) ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU
Gmina Czerniewice	Termomodernizacja Budynku Centrum Medycznego w Czerniewicach (wymiana źródła ciepła, montaż instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła) ZADANIE ZREALIZOWANE W 2022 ROKU Koszt montażu instalacji fotowoltaicznej: 123 976,48 zł. Koszt montażu pompy ciepła: 218 940,00 zł.

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Czerniewice	Termomodernizacja budynków świetlic wiejskich w Gminie Czerniewice (wymiana źródła ciepła, montaż instalacji fotowoltaicznej i pompy ciepła)
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2025-2030
Gmina Inowódz	Budowa instalacji fotowoltaicznych zasilających obiekty użyteczności publicznej
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022
	<p>ROK 2021:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kompleksowa termomodernizacja, w tym instalacja paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną budynku Ośrodka Zdrowia w Inowłodzu - zrealizowano roboty budowlane polegające na dociepleniu przegród zewnętrznych, wymianie wyeksploatowanej stolarki zewnętrznej, wymianie instalacji CO wraz z wykonaniem posadzek z płytek, montażu pompy ciepła, mikroinstalacji fotowoltaicznej, kotła gazowego, wykonaniu innych robót towarzyszących. Ponadto wymieniono drzwi wewnętrzne, wyremontowano łazienki w przychodni oraz wykonano projekt przyłącza gazowego. Zadanie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014- 2020, Oś Priorytetowa IV. Gospodarka niskoemisyjna, Działanie IV.2 Termomodernizacja budynków, Poddziałanie IV.2.2 Termomodernizacja budynków. Wydatkowano: 1 600 664,99 zł. Kompleksowa termomodernizacja, w tym instalacja paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w Brzustowie - w ramach projektu realizowano roboty termomodernizacyjne takie jak: docieplenie ścian zewnętrznych, docieplenie stropodachu, częściowa wymiana stolarki zewnętrznej, wymiana instalacji CO, montaż pompy ciepła i kotła na pellet, instalacji fotowoltaicznej oraz wymiana istniejących opraw oświetleniowych. Zadanie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014- 2020, Oś Priorytetowa IV. Gospodarka niskoemisyjna, Działanie IV.2 Termomodernizacja budynków, Poddziałanie IV.2.2 Termomodernizacja budynków. Wydatkowano: 1 457 076,60 zł. <p>ROK 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kompleksowa termomodernizacja w tym instalacja paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną budynku PSP w Brzustowie - dokończono całość zadania. W ramach inwestycji wymieniono instalacje centralnego ogrzewania, zlikwidowano kocioł na paliwo stałe oraz na olej i zamontowano nowoczesny kocioł na pellet oraz pompy ciepła typu powietrze-woda. Wymieniono wszystkie nieefektywne oprawy na energooszczędne typu LED. Docieplono wszystkie przegrody zewnętrzne od fundamentów po dach. Wykonano nową elewację. Dofinansowanie w ramach programu RPO Województwa Łódzkiego: 1 331 953,59 zł. W 2022 r. wydatkowano: 491 417,50 zł. Łączny koszt zrealizowanej inwestycji: 2 006 038,10 zł.
Gmina Lubochnia	Gospodarka niskoemisyjna – wymiana źródeł ciepła w Gminie Lubochnia
	<p>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2019-2022</p> <p>Łącznie wymieniono 89 szt. przestarzałych i nieekologicznych kotłów, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykonano (rok 2020) 37 szt. instalacji na pellet o mocy od 13 kW do 28 kW, wykonano (rok 2021) 20 szt. instalacji na ekogroszek o mocy od 17 kW do 36 kW, wykonano (rok 2021) 4 szt. instalacji powietrznych pomp ciepła o mocy od 7 do 12 kW, wykonano (rok 2022) 10 szt. instalacji na gaz ziemny o mocy od 24 kW do 30 kW, wykonano (rok 2022) 18 szt. instalacji na gaz płynny o mocy od 24 kW do 34 kW. <p>Całkowita wartość projektu wyniosła 2.103.832,96 zł brutto, w tym nakłady poniesione w latach 2021-2022 – 1.381.019,32 zł.</p>
Gmina Lubochnia	Odnawialne źródła energii w Gminie Lubochnia (etap II)
	<p>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2019-2020</p> <p>Projekt realizowany w latach 2019-2020. Wykonano (rok 2020) 37 szt. instalacji fotowoltaicznych o mocy od 3,15 kW do 10,395 kW oraz 3 szt. (rok 2020) gruntowych pomp ciepła o mocy od 11,2 kW do 14,5 kW. Całkowita wartość projektu 1.184.257,06 zł.</p>
Gmina Rokiciny	Przebudowa i rozbudowa garaży budynku OSP Łaznów wraz z remontem pozostałych pomieszczeń i termomodernizacja budynku
	<p>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</p> <p>Inwestycja obejmowała prace związane z dobudową garażu, wymianą i położeniem dachu, ułożeniem kostki brukowej. Szczegółowy zakres zamówienia obejmował:</p>

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
	<ul style="list-style-type: none"> • wykonanie ocieplenia budynku OSP Łąznów, • montaż stolarki okiennej i drzwiowej, • przebudowę wewnętrznej instalacji elektrycznej, • wykonanie instalacji odgromowej, • wykonanie instalacji c.o. i c.w.u., • przebudowę wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej, • wykonanie instalacji wentylacji mechanicznej i klimatyzacji w części pomieszczeń, • remont pomieszczeń budynku. <p>Koszty poniesione w 2021 roku - 3 501,50 zł. Koszty poniesione w 2022 roku - 2.766.414,00 zł.</p>
Gmina Rokiciny	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Rokicinach wraz z wymianą źródła ciepła
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU</i></p> <p>Inwestycja obejmowała: roboty demontażowe, ocieplenie ścian zewnętrznych, ocieplenie stropodachu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację kotłowni, montaż kompletnej instalacji kaskady powietrznych gazowych pomp ciepła, wymianę całej kompletnej instalacji c.o., modernizację instalacji c.w.u., wykonanie kompletnej instalacji fotowoltaicznej, wymianę istniejących opraw oświetleniowych na nowe oświetlenie typu LED, sporządzenie charakterystyki energetycznej budynku. Koszty poniesione w 2021 roku - 2.389.333,45 zł.</p>
Gmina Rokiciny	Ochrona powietrza Gminy Rokiciny poprzez budowę sali gimnastycznej w technologii pasywnej
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i></p> <p>Inwestycja obejmowała budowę budynku użyteczności publicznej – pasywnej hali sportowej z niezbędną infrastrukturą techniczną i układem komunikacyjnym połączonym z istniejącą szkołą podstawową wraz z zagospodarowaniem terenu. Inwestycja obejmowała również powstanie 6 sal zajęć ruchowych po 28 dzieci każda (po podzieleniu ściankami mobilnymi), salę do ćwiczeń ruchowych, siłownię - 15 osób. Koszty poniesione w 2021 roku - 122.385,00 zł. Koszty poniesione w 2022 roku - 1.968.122,22 zł.</p>
Gmina Rokiciny	Wymiana pieców węglowych na piece gazowe w budynkach użyteczności publicznej
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU</i></p> <p>Wymiana źródła ciepła w trakcie realizacji inwestycji termomodernizacji budynku Szkoły Podstawowej w Rokicinach – zakup i montaż kotła gazowego. Koszty poniesione w 2021 roku - 118.859,48 zł.</p>
Gmina Rzeszyca	Program Ograniczania Niskiej Emisji na terenie gminy Rzeszyca
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM</i></p> <p>Wysokość otrzymanego dofinansowania z WFOŚiGW to dotacja w kwocie 397 065,64 zł, wkład własny odbiorcy końcowego (właściciele nieruchomości) to kwota 488 772,21 zł. Koszt ogólny realizacji projektu to 885 837,85 zł. W ramach zadania z dofinansowania na wymianę źródła ciepła skorzystało 43 odbiorców końcowych – mieszkańców gminy Rzeszyca. Wszyscy odbiorcy wymienili stare kotły na nowe efektywne źródła ciepła spełniające najwyższe wymagania w zakresie emisji spalin.</p>
Gmina Rzeszyca	Budowa i modernizacja systemu oświetlenia ulicznego na terenie gminy Rzeszyca z zastosowaniem technologii energooszczędnych
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2025</i>
Gmina Rzeszyca	Odnawialne źródła energii w Gminie Rzeszyca (montaż instalacji odnawialnych źródeł energii na obiektach należących do osób fizycznych, położonych na terenie gminy Rzeszyca)
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Termomodernizacja i przebudowa budynku Świetlicy Wiejskiej i OSP w Smardzewicach
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i></p> <p>Inwestycja została zrealizowana w ramach działania „Zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa komunalnego poprzez termomodernizację budynków w Gminie Tomaszów Mazowiecki”. Wartość projektu: 5 746 888,35 zł.</p>

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	<i>Opis/zakres realizacji zadania</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Termomodernizacja wielorodzinnych budynków komunalnych w Wąwale i Dąbrowie
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i> <i>Inwestycja została zrealizowana w ramach działania „Zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa komunalnego poprzez termomodernizację budynków w Gminie Tomaszów Mazowiecki”. Wartość projektu: 5 746 888,35 zł.</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozbudowa Domu Ludowego w miejscowości Wiaderno
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Przebudowa i rozbudowa budynku ujęcia wody w Wąwale na strażnicę OSP
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2020-2021</i> <i>Zakres prac: rozbudowa i przebudowa nieczynnego ujęcia wody na strażnicę OSP dla m. Wąwał. Obiekt parterowy. Powierzchnia użytkowa po realizacji – 126,65 m². Ogrodzenie terenu i utwardzenie kostką betonową. Poniesione koszty: 789 039,52 zł.</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozbudowa i przebudowa budynku Domu Ludowego w Twardej przy ul. Południowej
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i> <i>Inwestycja została zrealizowana w ramach działania „Zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa komunalnego poprzez termomodernizację budynków w Gminie Tomaszów Mazowiecki”. Wartość projektu: 5 746 888,35 zł.</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Wymiana źródła ciepła na gazowe w Domu Ludowym i Zespole Szkół Zawada
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Wymiana źródła ciepła na gazowe w Zespole Szkół, OSP, Domu Ludowym, bibliotece, Ośrodku Zdrowia w Smardzewicach
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2025 ROKU</i>
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa komunalnego poprzez termomodernizację budynków w Gminie Tomaszów Mazowiecki
	<i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i> <i>Przedmiotem projektu realizowanego przez Gminę Tomaszów Mazowiecki była:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja i przebudowa budynku Świetlicy Wiejskiej i OSP w Smardzewicach przy ul. Głównej 16/18. • Rozbudowa i przebudowa budynku Domu Ludowego w Twardej przy ul. Południowej 7. • Termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego w miejscowości Dąbrowa ul. Południowa 45. • Termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego w miejscowości Dąbrowa ul. Południowa 47. • Termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego w miejscowości Wąwał, ul. Tomaszowska 107. <i>Grupą docelową są mieszkańcy gminy Tomaszów Mazowiecki, mieszkańcy sołectwa Smardzewice i Twarda oraz mieszkańcy budynków wielorodzinnych w miejscowości Dąbrowa i Wąwał. Cele projektu to: poprawa jakości powietrza, redukcja zanieczyszczeń powietrza poprzez obniżenie ilości substancji zanieczyszczających wprowadzanych do powietrza z procesów energetycznego spalania paliwa, zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło, redukcja ubytków ciepła z budynków, która pozwoli na znaczne oszczędności kosztów energii, podniesienie atrakcyjności gminy Tomaszów Mazowiecki dla mieszkańców oraz przyjezdnych, a także podwyższenie bezpieczeństwa użytkowania budynków objętych Projektem. Projekt uwzględnia koncepcję projektowania uniwersalnego poprzez strategiczne podejście do planowania i projektowania produktów projektu jak i jego otoczenia, mając na celu promowanie społeczeństwa włączającego wszystkich obywateli (w tym osoby niepełnosprawne i zapewnienie im równości w dostępie do tej infrastruktury). Planowane efekty realizacji projektu - projekt zakłada wzrost efektywności energetycznej o 74,65%, zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych o 573,7 MWh/rok oraz szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych kształtujący się na poziomie 217,17 tony równoważnika CO₂/rok. Projekt realizowany z dofinansowaniem ze środków unijnych w ramach RPO WŁ 2014-2020 oraz WFOŚiGW w Łodzi. Łączny koszt projektu wyniósł 5,7 mln zł.</i>

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki (z opraw rtęciowych i sodowych na LED) oraz rozbudowa istniejącej sieci
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2025 ROKU
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa oświetlenia ulicznego na osiedlu przy ul. Wschodniej w Smardzewicach
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU W 2021 r. wykonano oświetlenie ulic: Rubinowej, Szafirowej, Szmaragdowej, Turkusowej i Złotej w Smardzewicach. Łącznie zamontowano 24 szt. opraw oświetleniowych. Koszt zrealizowanego zadania wyniósł 108 609,00 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa oświetlenia ulicznego na osiedlu przy ul. Północnej w Twardej
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2025 ROKU
Gmina Żelechlinek	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Żelechlinku
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU <ul style="list-style-type: none"> Z uwagi na przeprowadzoną w 2020 r. modernizację istniejącego źródła ciepła i dostawę oraz montaż pomp ciepła w budynku Szkoły Podstawowej w Żelechlinku postanowiono o budowie naziemnej instalacji fotowoltaicznej zapewniającej zbilansowanie potrzeb energetycznych szkoły. W 2021 roku wybudowano instalację fotowoltaiczną o łącznej mocy 49,78 kW. Instalacja została zamontowana na terenie przylegającym do budynku szkoły z zamiarem ograniczenia kosztów energii elektrycznej oraz emisji niekorzystnych dla środowiska gazów. Panele fotowoltaiczne zostały dostarczone i zamontowane przez firmę wyłonioną w trybie postępowania przetargowego za cenę 188.000,00 zł. Na realizację zadania pozyskano dotację z WFOSiGW w Łodzi w wysokości 152.860,00 zł. Instalacje fotowoltaiczne, pompy ciepła oraz rekuperator zostały zamontowane również w Domu Inicjatyw Twórczych wybudowanym w 2021 roku (całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 2.636.287,71 zł).
Gmina Żelechlinek	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń poprzez wymianę źródeł ciepła na niskoemisyjne w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Żelechlinek
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2023 „Budowa odnawialnych źródeł energii w Gminie Żelechlinek – etap III” - inwestycje w odnawialne źródła energii spotkały się z pozytywną oceną mieszkańców, a to za sprawą głównie instalacji fotowoltaicznych zamontowanych w poprzednich edycjach w gospodarstwach domowych (I edycja – 17 gospodarstw i II edycja – 95 gospodarstw). W 2020 r. rozpoczęto przyjmowanie kolejnych wniosków mieszkańców, celem przygotowania dokumentacji projektowej do planowanego naboru. Liczba chętnych przekroczyła możliwości organizacyjne i finansowe gminy (ponad 300 wniosków), w związku z powyższym zastosowano kryterium kolejności zgłoszeń. Dodatkowo dokonano analizy możliwości montażu instalacji i odbioru energii w poszczególnych lokalizacjach. Wniosek o dofinansowanie został zgłoszony w naborze ogłoszonym w 2021 r. Umowa o dotację została podpisana 24.10.2022 r.: wartość projektu 2.268.025,50 zł, kwota dofinansowania 1.767.022,50 zł. Celem głównym projektu jest: zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych i zmniejszenie wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii w gminie Żelechlinek, skutkujące poprawą stanu środowiska naturalnego. Grupą docelową są właściciele posesji, na terenie których zainstalowano infrastrukturę OZE - łącznie 381 osób oraz pośrednio wszyscy mieszkańcy gminy. Realizacja projektu obejmuje m.in. zakup i montaż instalacji OZE: paneli fotowoltaicznych na terenie prywatnych posesji mieszkańców gminy – ilość instalacji 126 szt., kotłów na biomasę- ilość instalacji 1 szt. Łączna moc zastosowanych instalacji fotowoltaicznych to 0,55 MW. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych (efekt ekologiczny) w projekcie wyniesie 356,89 tony/równoważnika ekwiwalentu CO ₂ . Okres realizacji projektu: lata 2021-2023.
Gmina Żelechlinek	Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne
	BRAK REALIZACJI ZADANIA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.2. Obszar interwencji: ochrona przed hałasem

**Tabela 2. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji:
ochrona przed hałasem**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
ZDP	Przebudowa drogi powiatowej nr 4332E na odcinku Chorzęcin - Zawada
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU Przebudowa drogi powiatowej nr 4332E na odcinku Chorzęcin-Zawada. W 2022 r. opracowano dokumentację projektową. Wydatkowano 22 140,00 zł.
ZDP	Rozbudowa ulicy Zawadzkiej nr 4338E wraz z budową ronda na skrzyżowaniu ulicy Zawadzka i Elizy Orzeszkowej w Tomaszowie Mazowieckim
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 Wartość zadania: 8 384 964,00 zł. Zakres rzeczowy zadania: jezdnia – pow. 9 150 m ² , dł. 992 m, chodnik – pow. 1 120 m ² , ciąg pieszo-rowerowy – pow. 3 890 m ² .
ZDP	Budowa chodników i ścieżek rowerowych na terenie Powiatu
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2022 ROKU Wartość zadania: 7 276 120,09 zł. Zakres zadania: część 1 obejmująca ul.: Spalska – 1,03 km, Dworcowa – 0,66 km, Konstytucji 3-go Maja – 0,41 km, Nowowiejska – 0,75 km; część 2 obejmująca ul.: Św. Antoniego – 0,59 km, Zacisze – 0,57 km, Akacyjowa – 0,15 km, Dzieci Polskich – 0,68 km.
ZDP	Przebudowa obiektu mostowego na rzece Czarna w ciągu ul. Spalskiej w Tomaszowie Mazowieckim - droga powiatowa nr 4339E
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU Wartość zadania: 2 193 774,19 zł. Zakres rzeczowy zadania: jezdnia – 72,12 m, chodnik – 459,7 m ² , ciąg pieszo-rowerowy – 75 m.
ZDP	Przebudowa drogi powiatowej nr 4337E ul. Ks. J. Popiełuszki wraz z budową kanalizacji deszczowej
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2019-2021 Wartość zadania: 7 264 964,01 zł. Zakres rzeczowy: jezdnia 670 m, chodnik – 2 x 1 675 m ² .
ZDP	Przebudowa chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 4338E ul. Zawadzka na odcinku od ul. Mostowej do ul. E. Orzeszkowej
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 Wartość zadania: 269 360,00 zł. Zakres rzeczowy: chodnik – 0,6 km.
Gmina Będków	Przebudowa drogi gminnej nr 116010E w miejscowości Kalinów
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Będków	Przebudowa drogi we wsi Teodorów
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Będków	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Rudnik
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2020-2023 Poniesione koszty 1 476 460,72 zł. Modernizacji drogi gminnej polegała na przebudowie drogi w miejscowości Rudnik na działce nr. ew. 110 na długości 999,25 m.
Gmina Będków	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Remiszewice
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2020-2023 Remont drogi w miejscowości Remiszewice działki nr. ew. 594, 449, 633 o długości 386,22 m. Poniesione koszty 561 679,80 zł. Przebudowa drogi w miejscowości Remiszewice działki nr. ew. 353, 437, 403 obręb Remiszewice o długości 457,84 m. Poniesione koszty 419 158,55 zł.
Gmina Budziszewice	Przebudowa drogi gminnej nr 116061E w miejscowości Węgrzynowice Modrzewie
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Budziszewice	Modernizacja bieżni wokół boiska w Budziszewicach
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Budziszewice	Przebudowa drogi w miejscowości Budziszewice – ul. Sadowa
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU
Gmina Budziszewice	Przebudowa drogi w miejscowości Budziszewice – ul. Graniczna
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2024 ROKU
Gmina Budziszewice	Przebudowa drogi w miejscowości Węgrzynowice Modrzewie (Wilanów)
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2023 ROKU
Gmina Budziszewice	Wymiana oświetlenia ulicznego na oświetlenie z wykorzystaniem nowych technologii
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024 (dot. ul. Sadowej i J. Ch. Paska w Budziszewicach)
Gmina Budziszewice	Wykonanie szlaku pieszo – rowerowego Mierzno – Helenów – Teodorów – Budziszewice ul. Letniskowa
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024
Gmina Budziszewice	Przebudowa drogi powiatowej Budziszewice - Węgrzynowice - Modrzewie
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024
Gmina Budziszewice	Przebudowa drogi powiatowej Budziszewice – Rękawiec
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024 Nazwa zadania: „Remont rogi powiatowej nr 4300E Budziszewice – Rękawiec” – realizacja w latach 2023-2024, zakres prac: roboty przygotowawcze i rozbiórkowe, remont przepustów, podbudowa jezdni, nawierzchnia jezdni, chodniki, remont zjazdów, oznakowanie pionowe, pobocza, roboty uzupełniające. Koszt zadania: 3,2 mln zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa drogi lokalnej, zapewniającej bezpośrednie połączenie komunikacyjne do terenów inwestycyjnych w miejscowości Smardzewice
	ODSTĄPIONO OD PLANÓW REALIZACJI ZADANIA
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Przebudowa drogi ul. Wschodnia w miejscowości Smardzewice
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Przebudowa drogi ul. Klonowa w miejscowości Smardzewice
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2022-2023 Inwestycja została zrealizowana w latach 2022-2023 w ramach zadania pn. „Rozwój gospodarki turystycznej w oparciu o wykorzystanie walorów krajobrazowych w celu zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego terenu nad Zalewem Sulejowskim w miejscowości Smardzewice”. Zadanie obejmowało rozbudowę ulicy Klonowej na odcinku od skrzyżowania z drogą powiatową nr 4327E do wjazdu na teren Centrum Konferencyjno-Rekreacyjnego “MOLO” w Smardzewicach. Rozbudowa drogi zapewni sprawny dojazd do nowego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego nad Zalewem Sulejowskim. Łączny koszt realizacji projektu „Rozwój gospodarki turystycznej w oparciu o wykorzystanie walorów krajobrazowych w celu zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego terenu nad Zalewem Sulejowskim w miejscowości Smardzewice” wyniósł 24,5 mln zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Cekanów ul. Jagiełły
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Przebudowa ul. Spacerowej i Osiedlowej w miejscowości Dąbrowa - poprawa bezpieczeństwa ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU Wykonano przebudowę drogi wewnętrznej na odcinku o długości 306 m, obejmującą budowę jezdni z kostki brukowej betonowej, zjazdów, pobocza oraz odwodnienie. Koszty: 192 831,49 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Przebudowa drogi gminnej nr 116407E - ul. Sadowa, część ul. Polnej i ul. Cegielnianej - obręb Kolonia Zawada - Dąbrowa ZADANIE ZREALIZOWANE CZĘŚCIOWO PRZED 2021 ROKIEM KONTYNUACJA ZADANIA PLANOWANA PO 2023 ROKU Przebudowa drogi gminnej nr 116407E - ul. Sadowa i część ul. Polnej - zadanie zakończono przed 2021 r. Rozbudowa ul. Cegielnianej planowana po 2023 r.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozbudowa drogi gminnej - ul. Łąkowej w Smardzewicach wraz z oświetleniem poprawa bezpieczeństwa ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2018-2021 Zakończono „Rozbudowę drogi gminnej nr 116413E ul. Łąkowa w miejscowości Smardzewice wraz z oświetleniem – II etap” na odcinku od km 0+000 do 0+745,00 km. Wykonano następujące prace: przebudowa skrzyżowania ul. Łąkowej z drogą powiatową nr 4327E ul. Wodną w Smardzewicach, wykonanie nowej konstrukcji oraz nawierzchni jezdni, chodniki, pobocza, zjazdy, rowy, miejsca postojowe, oświetlenie uliczne. Poniesione koszty: 1 968 026,50 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa i rozbudowa ul. Szczęśliwej i części ul. Zarzecznej w Komorowie ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU Zakres prac: dług. odcinka ok. 500mb. Wykonanie jezdni o szer. 5 m i nawierzchni bitumicznej. Budowa miejsc postojowych przy szkole w Komorowie. Budowa chodnika z kostki betonowej, poboczy z kruszywa łamanego. Odnowienie mostu. Budowa kładki dla pieszych na rzece Piasecznicy. Oświetlenie uliczne. Zadanie dofinansowane z Funduszu Dróg Samorządowych. Poniesione koszty: 2 032 312,33 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Utwardzenie płytami drogi wewnętrznej - ul. Wodna i Handlowa w Karolinowie ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozwój systemu ścieżek rowerowych w miejscowości: Smardzewice, Tresta, Twarda, Karolinów, obszar funkcjonalny Doliny Rzeki Pilicy ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.3. Obszar interwencji: ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym (PEM)

Tabela 3. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
GIOŚ w Łodzi	Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 Pomiary natężenia promieniowania elektromagnetycznego (PEM) w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) w latach 2021-2022 prowadzone były na terenie powiatu tomaszowskiego w 7 punktach pomiarowych. Zmierzone wartości PEM były na bardzo niskich poziomach (znacznie poniżej dopuszczalnej normy minimalnej wynoszącej 28 V/m). Najwyższe natężenie PEM wynoszące 3,6 V/m odnotowano w punkcie pomiarowym zlokalizo-

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie																										
	Opis/zakres realizacji zadania																										
	<p>wanym w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Kolbe/Kombatantów. Poniżej przedstawiono szczegółowe wyniki prowadzonych pomiarów natężenia pola elektromagnetycznego (PEM) na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2021-2022.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Lokalizacja punktu pomiarowego</th> <th style="text-align: center;">Rok badań</th> <th style="text-align: center;">Natężenie PEM [V/m]</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Budziszewice, ul. Jana Chryzostoma Paska 80</td> <td style="text-align: center;">2021</td> <td style="text-align: center;"><0,8</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Żelechlinek, ul. Zakątna</td> <td style="text-align: center;">2021</td> <td style="text-align: center;">0,8</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Spała, ul. Piłsudskiego 12</td> <td style="text-align: center;">2022</td> <td style="text-align: center;">2,0</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Smardzewice, ul. Stoczek/ul. Zacisze</td> <td style="text-align: center;">2022</td> <td style="text-align: center;">1,4</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Tomaszów Maz., ul. Niska/ul. Modra</td> <td style="text-align: center;">2022</td> <td style="text-align: center;">0,9</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Tomaszów Maz., ul. Kolbe/ul. Kombatantów</td> <td style="text-align: center;">2022</td> <td style="text-align: center;">3,6</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Tomaszów Maz., ul. Benniego 7</td> <td style="text-align: center;">2022</td> <td style="text-align: center;">1,9</td> </tr> </tbody> </table>			Lokalizacja punktu pomiarowego	Rok badań	Natężenie PEM [V/m]	Budziszewice, ul. Jana Chryzostoma Paska 80	2021	<0,8	Żelechlinek, ul. Zakątna	2021	0,8	Spała, ul. Piłsudskiego 12	2022	2,0	Smardzewice, ul. Stoczek/ul. Zacisze	2022	1,4	Tomaszów Maz., ul. Niska/ul. Modra	2022	0,9	Tomaszów Maz., ul. Kolbe/ul. Kombatantów	2022	3,6	Tomaszów Maz., ul. Benniego 7	2022	1,9
Lokalizacja punktu pomiarowego	Rok badań	Natężenie PEM [V/m]																									
Budziszewice, ul. Jana Chryzostoma Paska 80	2021	<0,8																									
Żelechlinek, ul. Zakątna	2021	0,8																									
Spała, ul. Piłsudskiego 12	2022	2,0																									
Smardzewice, ul. Stoczek/ul. Zacisze	2022	1,4																									
Tomaszów Maz., ul. Niska/ul. Modra	2022	0,9																									
Tomaszów Maz., ul. Kolbe/ul. Kombatantów	2022	3,6																									
Tomaszów Maz., ul. Benniego 7	2022	1,9																									

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.4. Obszar interwencji: gospodarowanie wodami

Tabela 4. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gospodarowanie wodami

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie	
	Opis/zakres realizacji zadania	
Gmina Rzeszyca	Budowa obiektu małej retencji – zbiornika wodnego w Rzeszycy	
	<i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2024-2025</i>	
Gmina Rzeszyca	Budowa obiektu małej retencji – zbiornika wodnego w Bartoszewie	
	<i>ZADANIE NIE BĘDZIE REALIZOWANE ZE WZGLĘDÓW FORMALNYCH</i>	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.5. Obszar interwencji: gospodarka wodno-ściekowa

Tabela 5. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gospodarka wodno-ściekowa

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie	
	Opis/zakres realizacji zadania	
Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.	Monitorowanie jakości wody w sieci wewnętrznej budynków Tomaszowskiego Centrum Zdrowia Sp. z o.o. - ul. Jana Pawła II 35, ul. Niska 14	
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i></p> <p>Uzdatnianie wody na ujęciu lokalnym Szpitala w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Jana Pawła II 35 prowadzone jest poprzez odżelazianie, odmanganianie oraz dezynfekcję podchlorynem sodu. Według stanu na koniec 2022 r. produkowana woda była przydatna do spożycia. Budynek przy ul. Niskiej 14 zasilany jest z wodociągu miejskiego. Zgodnie z oceną jakości wody przeznaczonej do spożycia sporządzoną przez PSSE w Tomaszowie Mazowieckim -</p>	

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
	woda produkowana w 2022 r. przez wodociąg miejski „Tomaszów Mazowiecki” była przydatna do spożycia. Zadanie nieinwestycyjne (realizowane w ramach bieżących zadań administracyjno-kontrolnych).
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim
	<p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</p> <p>Łącznie w 2021 r. wykonano i zakończono budowę sieci o długości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sieć wodociągowa - 3 157,49 m, • sieć kanalizacji sanitarnej - 4 082,71 m. <p>W ramach ww. inwestycji zrealizowanych w 2021 r. poniesiono następujące koszty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sieć wodociągowa - 1 388 603,86 zł, • sieć kanalizacji sanitarnej - 2 709 603,86 zł. <p>Łącznie w 2022 r. wykonano i zakończono budowę sieci o długości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sieć wodociągowa - 1 637,84 m, • sieć kanalizacji sanitarnej - 1 644,73 m. <p>W ramach ww. inwestycji zrealizowanych w 2022 r. poniesiono następujące koszty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sieć wodociągowa - 452 827,87 zł, • sieć kanalizacji sanitarnej - 1 264 902,22 zł.
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Modernizacja ujęcia wody „Białobrzegi”
	<p style="text-align: center;">ZADANIE W TRAKCIE REALIZACJI (2023 R.)</p> <p>Zakres zadania: rozbudowa oraz przebudowa ujęcia wody, remont budynku hydroforni oraz istniejących ujęć wody poprzez wymianę agregatów pompowych wraz z rurami pompowymi oraz budowa dwóch zbiorników do magazynowania wody z urządzeniami towarzyszącymi. Całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia – 2 581 770,00 zł. Planowany termin zakończenia inwestycji – 31.10.2023 r.</p>
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa 4 studni głębinowych
	<p style="text-align: center;">ZADANIE W TRAKCIE REALIZACJI (2023 R.)</p> <p>Zadanie w trakcie realizacji na etapie badawczo-rozpoznawczym: obecnie wykonywany jest hydrogeologiczny otwór badawczo-rozpoznawczy S-13 o głębokości 250 m p.p.t. dla ujęcia wody podziemnej z utworów górno-jurajskich przy ul. Milenijnej w Tomaszowie Mazowieckim wraz z przeprowadzeniem opróbowania, pomiarów, obserwacji i badań hydrogeologicznych. Studnia S-13 to część zespołu 4 studni głębinowych: St11, St11A (studnia rezerwowa), St12 i St13 dla Stacji Uzdatniania Wody SUW Milenijna o wydajności Q=100 m³ zgodnie z koncepcją budowy stacji uzdatniania wody dla miasta Tomaszów Mazowiecki wraz z ujęciami głębinowymi. Całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia na etapie badawczo-rozpoznawczym – 1 090 395,00 zł. Planowany termin zakończenia inwestycji (etapu badawczo-rozpoznawczego) – wrzesień 2023 r.</p>
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa flotatora
	BRAK REALIZACJI ZADANIA
Gmina Budziszewice	Budowa kanalizacji na ulicy Sadowej oraz modernizacja sieci wodociągowej w Budziszewicach
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Budziszewice	Stworzenie kompleksowego systemu gospodarki wodnej poprzez wykonanie nitki wodociągu Helenów – Zalesie i dodatkowej studni w m. Mierzno
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2024-2025
Gmina Budziszewice	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2025 ROKU
Gmina Inowłódz	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Inowłódz
	<p style="text-align: center;">ZADANIE W TRAKCIE REALIZACJI (2023 R.)</p> <p>W dniu 09.04.2021 r. pomiędzy Województwem Łódzkim, a Gminą Inowłódz została zawarta umowa o dofinansowanie projektu „Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Inowłódz” złożonego w ramach Konkursu Osi priorytetowej V Ochrona środowiska, Poddziałanie V.3.2 Gospodarka wodno-kanalizacyjna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Wkład Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: 4 251 306,22 zł. Całkowita wartość projektu: 8 995 320,20 zł. Cel projektu: „Wzrost jakości życia mieszkańców aglomeracji i gminy Inowłódz poprzez zwiększenie odsetka osób korzystających</p>

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
	z unowocześnionego systemu oczyszczania ścieków". Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy spowoduje zwiększenie stopnia jej skanalizowania i zmniejszenie ilości szkodliwych substancji przenikających do gleb oraz wód podziemnych i powierzchniowych. Projekt zakłada budowę sieci kanalizacji sanitarnej oraz budowę przepompowni wyposażonych w system monitoringu połączony z modułem na oczyszczalni ścieków. Zadanie zakłada budowę sieci kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 6 km w lewobrzeżnym Inowłodzu oraz w miejscowości Poświętne wzdłuż drogi powiatowej, a także 2,6 km przyłączy kanalizacyjnych.
Gmina Lubochnia	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Dąbrowa
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2023 ROKU W roku 2019 wykonano projekt za kwotę brutto 12.300,00 zł. Zakres rzeczowy obejmuje rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej o dł. około 800 m wraz z przyłączami.
Gmina Lubochnia	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Lubochnia
	ZADANIE W TRAKCIE REALIZACJI (2023 R.) W roku 2019 wykonano projekt za kwotę brutto 6.150,00 zł. Zadanie w trakcie realizacji, planowane zakończenie w 2023 roku. Koszty zaplanowane 236.791,91 zł. Zakres rzeczowy obejmuje rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej na odcinku ok. 450 m wraz z włączeniem jej do istniejącej sieci kanalizacyjnej.
Gmina Lubochnia	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Małecz, Lubochenek, Luboszewy
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Małecz odcinek I – realizacja 2021-2022: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie rurociągu grawitacyjnego z rur PVC-U ø 200 mm i długości 1.361,74 m; • wykonanie rurociągu tłocznego z rur PE ø 110 mm i długości 339,90 m; • wykonanie 60 szt. przyłączy kanalizacyjnych z rur PVC-U ø 160 mm i długości 258,66 m; • wykonanie trzech najazdowych przepompowni ścieków (studnia z polimerobetonu o średnicy 1 200 mm wraz z wyposażeniem); • odtworzenie nawierzchni jezdni z betonu asfaltowego AC16W grubości 4 cm (warstwa wiążąca) i AC11S grubości 4 cm (warstwa ścieralna) – powierzchnia 6.202 m². Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Małecz odcinek II – realizacja 2021-2022: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie rurociągu grawitacyjnego z rur PVC-U ø 200 mm i długości 1.683,45 m; • wykonanie rurociągu tłocznego z rur PE ø 110 mm i długości 387,63 m; • wykonanie 37 szt. przyłączy kanalizacyjnych z rur PVC-U ø 160 mm i długości 276,87 m; • wykonanie dwóch najazdowych przepompowni ścieków (studnia z polimerobetonu o średnicy 1 200 mm wraz z wyposażeniem). Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Lubochenek odcinek III – realizacja 2021-2022: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie rurociągu grawitacyjnego z rur PVC-U ø 200 mm i długości 2.042,09 m; • wykonanie rurociągu tłocznego z rur PE ø 110 mm i długości 385,71 m; • wykonanie 55 szt. przyłączy kanalizacyjnych z rur PVC-U ø 160 mm i długości 364,54 m; • wykonanie jednej najazdowej przepompowni ścieków (studnia z polimerobetonu o średnicy 1 200 mm wraz z wyposażeniem). Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Luboszewy odcinek IV – realizacja w roku 2022: <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie rurociągu grawitacyjnego z rur PVC ø 200 mm i długości 986,13 m; • wykonanie rurociągu tłocznego z rur PE ø 110 mm i długości 711,01 m; • wykonanie 37 szt. przyłączy kanalizacyjnych z rur PVC ø 160 mm i długości 160,54 m; • wykonanie dwóch najazdowych przepompowni ścieków wraz z wyposażeniem; • odtworzenie nawierzchni jezdni: podbudowa z kruszywa łamanego – 485 m²; warstwa wiążąca z betonu asfaltowego – 1 546 m²; warstwa ścieralna z bet. asfaltowego – 1 546 m². ŁĄCZNA WARTOŚĆ ZREALIZOWANEGO ZADANIA – 5.101.459,24 ZŁ BRUTTO.
Gmina Lubochnia	Budowa i rozbudowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Emilianów, Olszowiec, Nowy Olszowiec, Jasień, Dąbrowa, przebudowa oczyszczalni ścieków w Lubochni Dw. poprzez budowę suszarni osadu na terenie oczyszczalni ścieków oraz nadbudowa i przebudowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Dąbrowa
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2018-2021 W ramach zrealizowanego w latach 2018-2021 projektu wykonano roboty budowlane związane z budową i rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Emilianów, Olszowiec, Nowy Olszowiec, Jasień i Dąbrowa o łącznej długości 11,77 km, zmodernizowano stację uzdatniania wody w miejscowości Dąbrowa oraz wybudowano słoneczną suszarnię osadów na terenie oczyszczalni ścieków w Lubochni Dworskiej. Łączna wartość projektu 14.859.133,15 zł brutto, w tym nakłady w 2021 roku – 2.096.619,13 zł.

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Rokiciny	Budowa i rozbudowa gminnej oczyszczalni ścieków wraz z budową i przebudową kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Rokiciny
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM W 2020 r. zakończono realizację przedmiotowej inwestycji. Zadanie obejmowało przebudowę i budowę kanalizacji sanitarnej w ulicy Mickiewicza, budowę kanalizacji sanitarnej w ulicy Wodnej w Rokicinach-Kolonii oraz przebudowę i rozbudowę gminnej oczyszczalni ścieków w Rokicinach. Łączne nakłady finansowe na realizację zadania wyniosły 9 987 080,53 zł.
Gmina Rzeczyca	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla sołectw Bobrowiec, Rzeczyca Nowa, Rzeczyca w gminie Rzeczyca
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2022 ROKU Wykonano 7,9 km sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w miejscowości Rzeczyca i Bobrowiec. Koszt zadania wyniósł 6,9 mln zł. Zadanie zakończono w 2022 r.
Gmina Rzeczyca	Modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie gminy Rzeczyca
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2022 ROKU Przebudowa układów technologicznych, budowa zbiorników retencyjnych na wodę, zagospodarowanie terenu SUW Sadykierz. Koszt zadania 2,8 mln zł. Zadanie zakończono w 2022 r.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej obejmującej wsie Twarda, Tresta, Swolszewice Małe, Wiaderno znajdujące się poza aglomeracją Tomaszów Mazowiecki
	Uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej w m. Jadwigów oraz w części m. Kolonia Zawada i Łazisko wraz z budową II reaktora na oczyszczalni ścieków w m. Zawada
	Uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej w aglomeracji Tomaszów Mazowiecki, obejmującej wsie Smardzewice, Wąwał, Komorów, Zaborów II, Tresta, Twarda, Swolszewice Małe i Wiaderno
	ZADANIA ZREALIZOWANE W 2021 ROKU <ul style="list-style-type: none"> • Kanalizacja sanitarna w miejscowości Twarda - etap II - została wybudowana sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej i tłocznej o dł. 0,524 km oraz przepompownia ścieków PT-5. Poniesione koszty: 509 308,46 zł. • Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Jadwigów - etap II - wybudowano sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej o długości 1,9 km i 1,6 km kanalizacji tłocznej oraz 2 tłocznie ścieków w m. Jadwigów. Poniesione koszty: 1 473 034,59 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Podłączenie budynków do kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki
	Promowanie budowy podłączeń kanalizacyjnych do nieruchomości
	ZADANIA ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 ROK 2021: <ul style="list-style-type: none"> • wybudowano 5 sztuk odgałęzień sieci kanalizacji sanitarnej w m. Jadwigów o długości 0,02 km - wartość inwestycji: 19.680,00 zł, • wybudowano 238 szt. przyłączy kanalizacyjnych do nieruchomości, • z dotacji WFOŚiGW do końca 2021 r. podłączono do sieci kanalizacji sanitarnej 1 240 nieruchomości, w tym 210 nieruchomości w 2021 r., • stopień skanalizowania gminy wg stanu na 31.12.2021 r. wynosił 51 %. ROK 2022: <ul style="list-style-type: none"> • wybudowano 21 sztuk odgałęzień sieci kanalizacji sanitarnej w m. Smardzewice, Ciebtłowice Duże, Łazisko, Wiaderno, Twarda, Tresta i Swolszewice Małe o długości 0,13 km - wartość inwestycji: 121.186,27 zł. • wybudowano 51 szt. przyłączy kanalizacyjnych do nieruchomości, • stopień skanalizowania gminy wg stanu na 31.12.2022 r. wynosił 52 %.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozbudowa, przebudowa i modernizacja sieci i urządzeń wodociągowych na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 ROK 2021: <ul style="list-style-type: none"> • wybudowano spinkę wodociągową Ciebtłowice - Sługocice o długości 3,982 km - wartość inwestycji: 776.439,00 zł, • wybudowano zasilanie awaryjne Stacji Wodociągowej w m. Smardzewice ul. Główna - wartość inwestycji: 100.737,00 zł, • wykupiono od mieszkańców 2,207 km sieci wodociągowej o wartości 211 771,00 zł.

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
	<ul style="list-style-type: none"> • wykonano modernizację Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Wiaderno - wartość inwestycji: 99.384,00 zł, ROK 2022: • wybudowano spinkę wodociągową Kolonia Zawada ul. Główna z Sadową o długości 0,65 km - wartość inwestycji 230.245,15 zł, • wybudowano spinkę wodociągową Kolonia Zawada ul. Główna z Kasztanową o długości 0,27 km - wartość inwestycji 167.693,54 zł, • wybudowano sieć wodociągową w m. Wąwał, ul. Jeleń o długości 0,44 km - wartość inwestycji 205.536,45 zł. • zlecono wykonanie Programów Funkcjonalno-Użytkowych dla Stacji Uzdatniania Wody w miejscowościach: Łazisko, Chorzęcin i Wiaderno, • wykupiono od mieszkańców 1,79 km sieci wodociągowej o wartości 171 285,00 zł.
Gmina Ujazd	<p style="text-align: center;">Budowa kanalizacji sanitarnej z przyłączami w m. Ujazd ul. Antolin, Przesiadłów i Skrzynki</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2024</p>
Gmina Ujazd	<p style="text-align: center;">Przebudowa istniejącej oczyszczalni SUPERBOS 500 w m. Ujazd</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W 2024 ROKU</p>
Gmina Ujazd	<p style="text-align: center;">Przebudowa i rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody w Ujeździe wraz z technologią – Zaopatrzenie i dostarczenie wody</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU</p> <p>Zakończenie realizacji inwestycji: 30.06.2021 r. Zakres zrealizowanej inwestycji: przebudowano i rozbudowano stację uzdatniania wody w Ujeździe, która dostarcza wodę do sieci wodociągowej gminnej z istniejącego ujęcia wody, zdemontowano pięć odżelaziaczy oraz zbiornik powietrza, zamontowano nowe urządzenia technologiczne, wybudowano dwa naziemne zbiorniki na wodę czystą, 2-komorowy odstojnik popłuczyn, zainstalowano pompy zatapialne w istniejącym odstojniku popłuczyn, wybudowano instalację międzyobiektową i urządzeń podziemnych. Wartość inwestycji: 1 476 000,00 zł.</p>
Gmina Żelechlinek	<p style="text-align: center;">Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Żelechlinku</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE W TRAKCIE REALIZACJI (2023 R.)</p> <p>W związku z rozbudowaną siecią kanalizacji sanitarnej i dużą ilością ścieków dowożonych oczyszczalnia pracuje na pograniczu możliwości. Intensywna eksploatacja oczyszczalni ścieków wymagająca ciągłych napraw oraz stosowania środków aktywnych biologicznie do wspomaganie procesu technologicznego generuje wysokie koszty. Planowana budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Petrynow, Radwanka i Czerwonka również spowodowała podjęcie działań mających na celu pilną potrzebę rozbudowy oczyszczalni w celu możliwości zrztu większej ilości ścieków. Zadanie polegające na rozbudowie oczyszczalni ścieków w Żelechlinku z uwagi na dużą wartość inwestycji i możliwości budżetowe gminy zostało podzielone na dwa etapy. Decyzja o realizacji inwestycji została podjęta z uwagi na konieczność zwiększenia wydajności technologicznej istniejącej oczyszczalni ścieków oddanej do użytku w 2003 r. Pierwszy etap obejmujący budowę budynku technologicznego do oczyszczania ścieków zakończono i oddano do użytku w 2021 r. Na realizację powyższego etapu pozyskano dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w kwocie 1.032.198,00 zł. Dodatkowo zawarta została umowa o dofinansowanie zadania z WFOŚiGW w Łodzi w formie pożyczki w wysokości 450.437,00 zł oraz w formie dotacji w wysokości 193.043,00 zł. W 2022 r. trwały prace związane z realizacją II etapu obejmującego budowę ciągu technologicznego wraz z infrastrukturą podziemną. W zakres zadania wchodzi m.in. następujące roboty: zagospodarowanie terenu, wykonanie instalacji wyciągowej z biofiltrem, reaktor biologiczny składający się z dwóch równoległych komór, osadnik wtórny, wiata na odwodniony osad, wykonanie instalacji elektrycznej, budowa bloku technologicznego wraz z urządzeniami do oczyszczania ścieków, automatyka i sterowanie. Podpisana umowa z Wykonawcą opiewa na kwotę 9.698.219,01 zł. Na realizację II etapu pozyskano dofinansowanie z Programu Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w wysokości 7.278.925,77 zł oraz zawarto umowę o dofinansowanie zadania z WFOŚiGW w Łodzi w formie pożyczki w wysokości 1 376 834,00 zł oraz 590 071,00 zł w formie dotacji.</p>
Gmina Żelechlinek	<p style="text-align: center;">Budowa kanalizacji sanitarnej Petrynow - Czerwonka - Radwanka</p> <p style="text-align: center;">ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2023-2025</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.6. Obszar interwencji: gleby

Tabela 6. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gleby

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gospodarstwa rolne	Realizacja programu rolno-środowiskowego
	<p>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</p> <p>Zgodnie z informacją przekazaną przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w latach 2021-2022 na terenie powiatu tomaszowskiego skontrolowano w zakresie działania rolno-środowiskowo-klimatycznego 18 gospodarstw rolnych. Poniżej przedstawiono stwierdzone nieprawidłowości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedeklarowanie powierzchni – 6 przypadków, • plan działalności rolno-środowiskowej nie jest kompletny/zgodny z informacjami przekazanymi we wniosku i załącznikami w zakresie działek rolnych zlokalizowanych na określonych działkach ewidencyjnych i realizowanych na nich określonych wariantów lub pakietów – 6 przypadków, • brak dotrzymania wymogu pozostawienia 15-20% powierzchni nieskoszonej działki rolnej – 3 przypadki, • nieprzestrzeganie zapisów planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania – 2 przypadki.
ŁÓDR	Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych
	Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki poprzez działania edukacyjno-szkoleniowe, a także promocyjne
	<p>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</p> <p>Szkolenia prowadzone przez Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach oraz poszczególne Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego obejmowały m.in. następujące obszary:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwa rolno-spożywczego oraz rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-prawnych gospodarstw („Nowoczesne technologie w produkcji sadowniczej”, „Agrotechnika, nawożenie, ochrona w uprawach polowych”, „Chów bydła mlecznego”, „Chów bydła mięsnego”, „Chów trzody chlewnej”, „Technologia uprawy zbóż”, „Technologia uprawy roślin przemysłowych”, „Technologia uprawy roślin strączkowych”, „Uprawa roślin sadowniczych”, „Stosowanie dobrej kultury rolnej”, „Wymogi wzajemnej zgodności w gospodarstwie rolnym”, „Stosowanie środków ochrony roślin”, „Bezpieczeństwo i higiena pracy w gospodarstwie rolnym”); • rachunkowość gospodarstw rolnych („Rachunkowość w gospodarstwie rolnym”, „Podatek VAT w rolnictwie”); • rolnictwo ekologiczne („Integrowana produkcja zbóż”, „Integrowana produkcja owoców”, „Integrowana ochrona i produkcja roślin”, „Zasady rolnictwa ekologicznego”); • ubieganie się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy UE („PROW 2014–2020”, „Ochrona środowiska i klimatu – programy rolnośrodowiskowe”); • zarządzanie gospodarstwem rolnym („Zarządzanie w gospodarstwie rolnym”).
Właściciele gruntów	Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzanie zalesień na glebach o niższych klasach bonitacyjnych
	<p>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</p> <p>Według danych publikowanych przez GUS powierzchnia nowych zalesień wykonanych na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2021-2022 wyniosła 1,84 ha. Dodatkowo w latach 2021-2022 pod zalesienia przeznaczono 7,53 ha gruntów nieleśnych.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.7. Obszar interwencji: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Tabela 7. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.	Kontrola systemu gospodarki odpadami medycznymi w Tomaszowskim Centrum Zdrowia Sp. z o.o.
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 Zadanie realizowane na bieżąco przez Dział Epidemiologii i Higieny Szpitalnej do obowiązków, którego należą m.in. następujące zadania: <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie, aktualizacja procedur i nadzór nad systemem zapobiegania i zwalczania zakażeń szpitalnych, • higiena szpitalna - dekontaminacja powierzchni, sprzętów, narzędzi, postępowania z bielizną szpitalną i odpadami medycznymi, • monitorowanie i analiza zakażeń szpitalnych, • prowadzenie dokumentacji z zakresu prewencji zakażeń i kontroli wewnętrznej, • szkolenia dla pracowników z zakresu profilaktyki zakażeń.
Miasto Tomaszów Mazowiecki	Rekultywacja składowiska odpadów w Tomaszowie Mazowieckim
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM Rekultywację zakończono w 2020 r. Zadanie dotyczyło składowiska odpadów zlokalizowanego na działkach ewidencyjnych nr 269/2, 271, 275, obręb ewidencyjny Lubochnia Górki (obiekt znajduje się przy węźle S8 „Tomaszów Mazowiecki”).
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa instalacji do spalania osadów
	BRAK REALIZACJI ZADANIA
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami – elementu GOZ (Gospodarki Obiegu Zamkniętego) – PSZOK wraz ze ścieżką edukacyjną
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU Wykonano pełną dokumentację techniczną wraz z uzyskaniem niezbędnych decyzji administracyjnych. Zrealizowano i zakończono budowę PSZOK wraz ze ścieżką edukacyjną. Pozwolenie na użytkowanie uzyskano w dniu 23.03.2021 r. Uzyskano również decyzję na zbieranie odpadów z dniem 25.06.2021 r. Rozpoczęcie działalności PSZOK - lipiec 2021. Użytkownikami nowej infrastruktury są mieszkańcy Tomaszowa Mazowieckiego, dla których PSZOK umożliwia odbiór różnych frakcji odpadów (m.in. drewno, szkło, gabaryty, żelazo-stal, kamienie, zużyte opony, odpady niebezpieczne, zużyty sprzęt AGD...). Powstanie nowoczesnego PSZOK wraz z jego wyposażeniem (ścieżka edukacyjna, warsztat naprawczy) przyczynia się do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców, poprawia stan środowiska w mieście oraz ułatwia dostęp mieszkańców do segregacji odpadów komunalnych. Całkowity koszt realizacji przedsięwzięcia wyniósł 2,9 mln zł.
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami – elementu GOZ – Baza Transportowa wraz z myjnią i warsztatem samochodowym
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU Procedowano decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Inwestycja posiada prawomocną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach oraz Program Funkcjonalno-Użytkowy. Koszty poniesione w latach 2021-2022 – 98 tys. zł.
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami – elementu GOZ – Sortownia wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i stacją przeładunkową
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU Procedowano decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Inwestycja posiada prawomocną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach oraz Program Funkcjonalno-Użytkowy. Koszty poniesione w latach 2021-2022 – 98 tys. zł
ZGWK Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim	Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami – elementu GOZ – Biogazownia z niezbędną infrastrukturą techniczną
	BRAK REALIZACJI ZADANIA

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Kontynuacja selektywnej zbiórki odpadów
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Od początku trwania nowego systemu gospodarowania odpadami tj. od 2013 r. gmina zapewnia mieszkańcom: pojemniki na odpady, worki na odpady segregowane, przy każdej zbiórce odpadów segregowanych odbiór elektrośmieci, zbiórkę odpadów wielkogabarytowych 1 raz do roku, Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych na ul. Majowej 87/89 w Tomaszowie Mazowieckim. Wszystko to wliczone jest w opłatę, którą mieszkańcy uiszczają, co miesiąc do gminy. • W 2021 r. z terenu gminy odebrano 4 652,98 Mg odpadów komunalnych. Udział odpadów odebranych w sposób selektywny wyniósł 21,2 %. • Koszt odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych w 2021 r. wyniósł 2.856.504,63 zł. • W 2022 r. z terenu gminy odebrano 3 731,47 Mg odpadów komunalnych. Udział odpadów odebranych w sposób selektywny wyniósł 29,8 %. • Koszt odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych w 2021 r. wyniósł 3.085.124,37 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Kontynuacja programu usuwania azbestu
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i></p> <p>Gmina systematycznie realizuje założenia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2032”. Działania polegają na odbiorze oraz unieszkodliwianiu wyrobów zawierających azbest. W ramach ww. działania w roku 2021 usunięto 269,2 Mg wyrobów zawierających azbest (koszt zadania wyniósł 100 897,38 zł). Natomiast w roku 2022 usunięto 252,6 Mg wyrobów azbestowych (koszt zadania wyniósł 113 769,94 zł).</p>
Gmina Żelechlinek	Usunięcie azbestowych pokryć dachowych
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</i></p> <p>W 2021 r. na unieszkodliwianie materiałów budowlanych zawierających azbest z terenu gminy wydatkowano kwotę 40 912,13 zł (dotacja z WFOŚiGW wyniosła 34 093,00 zł). W 2022 r. na unieszkodliwianie materiałów budowlanych zawierających azbest z terenu gminy wydatkowano kwotę 44 318,46 zł (dotacja z WFOŚiGW wyniosła 36 932,00 zł).</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

2.8. Obszar interwencji: zasoby przyrodnicze

Tabela 8. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: zasoby przyrodnicze

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Powiat Tomaszowski	Eko-Park Edukacyjny przy I Liceum Ogólnokształcącym
	BRAK REALIZACJI ZADANIA
Powiat Tomaszowski	Utworzenie pracowni edukacyjnej pn. „Biologiczna Ekopracownia” przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 8 w Tomaszowie Mazowieckim
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM</i></p> <p>Zadanie zostało w całości zrealizowane w roku 2020. Zakupiono pomoce dydaktyczne: atlasy, roślin i zwierząt, preparaty, modele oraz szkielety, plansze ściienne, sprzęt laboratoryjny, mikroskopy, a także sprzęt multimedialny i meble. Zrealizowano zadania ujęte w projekcie, pracownia została wyposażona w odpowiednio dobrany sprzęt i pomoce naukowe, które zapewniają uczniom wysokie standardy nauczania. Poniesiono koszty łącznie – 49.794,99 w tym wkład własny 4 998,88 zł.</p>
Powiat Tomaszowski	Renowacja i utrzymanie zieleni na terenie zarządzanym przez Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o. - ul. Jana Pawła II 35
	<p style="text-align: center;"><i>ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU</i></p> <p>Realizacja zadania nastąpi w 2023 r. po zakończeniu robót związanych z budową parkingu.</p>

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Powiat Tomaszowski	Adaptacja budynku położonego na terenie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tomaszowie Mazowieckim z przeznaczeniem na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych
	<p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022</p> <p>W dniu 30.04.2021 roku zawarto umowę na roboty budowlane. W dniu 13.05.2021 roku zawarto umowę na nadzór inwestorski. Zadanie zostało zakończone w 2022 roku. Rok 2021: rozpoczęto przebudowę budynków magazynowych w zakresie robót rozbiórkowych, ziemnych, posadzek. Robót przygotowawczych do termomodernizacji ścian, stolarki okiennej, drzwiowej instalacji wentylacji, c.o., wod.-kan., elektrycznej. Rok 2022: kontynuacja robót ogólnobudowlanych, sanitarnych, elektrycznych, drogowych. Realizowano roboty związane z zagospodarowaniem terenu w zakresie wykonania nowych nawierzchni betonowych, zieleni, nasadzeń. Rozbiórka ścian nośnej, wykonanie konstrukcji żelbetowej, doprowadzenie instalacji centralnego ogrzewania do budynku remontowanego od budynku szkoły, podłączenie nowoprojektowanego odcinka instalacji do istniejącej sieci, instalacja kontroli dostępu, wykonanie zasilania dla elementów grzewczych budynku. Poniesione koszty: 3 423 586,46 zł.</p>
Powiat Tomaszowski	Modernizacja wewnętrznych ciągów komunikacyjnych na terenie zarządzanym przez Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o. - ul. Jana Pawła II 35
	<p style="text-align: center;">ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU</p> <p>Zakup i montaż windy zewnętrznej oraz wykonanie łącznika pozwalającego na zapewnienie drogi komunikacyjnej wewnętrznej między budynkiem głównym szpitala a budynkiem, w którym zlokalizowany jest oddział neurologiczny, w celu zwalczania zakażenia, zapobiegania rozprzestrzenianiu się, profilaktyką oraz zwalczania skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2 wywołujących chorobę COVID-19 (zadanie finansowane z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 – wysokość otrzymanego wsparcia z funduszu wynosi 2 250 000 zł).</p>
Powiat Tomaszowski	Podnoszenie jakości zasobów turystycznych Doliny Rzeki Pilicy poprzez rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej w Powiecie Tomaszowskim
	<p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2018-2021</p> <p>Zrealizowany zakres rzeczowy zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • logotyp wraz z hasłem reklamowym dla Doliny Pilicy, • przewodnik po Dolinie Pilicy 40 000 egz. (wersja PL i ENG) wraz z transkrypcją do e-booka, • strona www z funkcją responsywności na urządzenia mobilne oraz różne rodzaje oprogramowania komputerowego, • materiał audiowizualny w formie animacji 2D promujący markę Dolina rzeki Pilicy oraz utworzenie i prowadzenie wirtualnego biura prasowego, • QR kody z odnośnikami do strony www, • ulotki z QR kodem (15 000 szt.). <p>Wartość zadania 368 317,35 zł, w tym dofinansowanie z RPOWŁ 206 975,00 zł. Okres realizacji - lata 2018-2021.</p>
ZDP	Utrzymanie zieleni przez Zarząd Dróg Powiatowych w Tomaszowie Mazowieckim na terenach zarządzanych przez powiat, w tym na drogach powiatowych
	<p style="text-align: center;">ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2018-2021</p> <p>Zakres rzeczowy zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koszenie trawników wraz z grabieniem, zbieraniem i wywozem trawy oraz innych zanieczyszczeń znajdujących się na trawnikach. • Pielęgnacja nasadzeń na rondach wraz z uzupełnianiem kory, grysu i kamieni ozdobnych oraz oczyszczanie z chwastów rond, pierścienia wokół rond, oraz wysepek przyległych do rond. • Przycinanie żywopłotów, krzewów, roślin niskopiennych. • Przycinanie odrostów drzew. • Pielęgnacja drzew. • Wycinka drzew z frezowaniem pni. • Nasadzenia drzew. • Jesienne grabienie i wywóz liści. • Konserwacja instalacji nawadniających na rondach, wiosenne uruchomienie i sprawdzenie instalacji, jesienne zamknięcie i zabezpieczenie przed zimą. • Usuwanie chwastów z chodników i ścieżek rowerowych. <p>Poniesione koszty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2021 r. – 135 328,60 zł. • 2022 r. – 120 832,00 zł.

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Powiat Tomaszowski	Utworzenie pracowni edukacyjnej pn. „Nowoczesna ekopracownia kluczem do sukcesu” w I Liceum Ogólnokształcącym (zakup sprzętu multimedialnego oraz pomocy naukowych)
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2020 ROKU Zakres prac: zakup ławek szkolnych, krzesła, biurka nauczycielskiego, fotela, tablicy suchościeralnej, fototapety, komputera z monitorem, tablicy interaktywnej, projektora krótkoogniskowego, głośników, wskaźnika optycznego, rolet okiennych, preparatów mikroskopowych, szkiełek, zestawu preparacyjnego, termometrów bezręcznych, modelu DNA, mikroskopów oraz foliogramów z zakresu genetyki; poniesione koszty - 42 605,00 zł, w tym 37 605,00 zł dotacja z WFOŚiGW (wkład własny 5 000,00 zł).
Powiat Tomaszowski	Eko - Pracownia przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 6
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU Poniesione koszty: 46 761,00 zł. Zakres rzeczowy: zakupiono elementy wyposażenia pracowni, roślin doniczkowych, pomocy dydaktycznych, sprzętu audiowizualnego; wykonano prace remontowe.
Gmina Rzeczyca	Rewaloryzacja zabytkowego parku podworskiego w Rzeczycy
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU
Gmina Rzeczyca	Budowa budynku gospodarczo-magazynowego dla potrzeb usług obsługi zieleni gminnej, zadrzewień oraz dróg gminnych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Zagospodarowanie centrum wsi Ciebłowice Duże
	ZADANIE PLANOWANE DO REALIZACJI PO 2022 ROKU
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa obiektu budowlanego pełniącego funkcje kulturalne w miejscowości Wiaderno
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Zagospodarowanie terenu przy Domu Ludowym w Wiadernie
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2020-2021 Wybudowano jezdnię manewrową wraz z miejscami parkingowymi o powierzchni ok. 765,80 m ² , chodniki, zjazdy z drogi gminnej i drogi powiatowej, ogrodzenie obiektu, rów odwadniający, zamontowano urządzenia małej architektury, przygotowano teren oraz wykonano siew trawy oraz nasadzenia zieleni niskiej i wysokiej. Poniesione koszty: 353 359,47 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Zagospodarowanie centrum wsi Niebrów
	ZADANIE ZREALIZOWANE CZĘŚCIOWO W 2020 ROKU KONTYNUACJA ZADANIA PLANOWANA NA LATA 2023-2024 Wykonano altanę oraz budynek garażowy. Wybudowano przyłącze wodociągowe o dł. ok. 95 mb. Wykonano zasilanie energetyczne do działki, siłownię zewnętrzną, plac zabaw, strefę relaksu, trawniki i nasadzenia. Zadanie było dofinansowane ze środków Ministerstwa Sportu (OSA) i Zarządu Województwa Łódzkiego (małe granty). W 2020 r. zostało zrealizowane: zagospodarowanie skarpy i wykonanie schodów zewnętrznych przy placu zabaw i siłowni, nasadzenia krzewów oraz budowa ogrodzenia terenu rekreacyjnego. Kontynuacja zadania planowana na lata 2023-2024.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Kształtowanie przestrzeni publicznej przy ul. Wesołej w miejscowości Smardzewice
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa wielofunkcyjnych stref aktywności w gminie Tomaszów Mazowiecki
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2022 W 2021 r. wykonano strefy aktywności w miejscowościach Kwiatkówka i Jadwigów. Na każdym z obiektów zamontowano altanę ogrodową, urządzenia placu zabaw, urządzenia siłowni zewnętrznej i małej architektury, wykonano trawniki i ogrodzenie zewnętrzne. W 2022 r. wykonano wielofunkcyjną otwartą strefę aktywności w miejscowości Dąbrowa ul. Osiedlowa, obejmującą plac zabaw, siłownię plenerową, strefę relaksu, zagospodarowanie terenu, przyłącze wodociągowe. Poniesione koszty: 702 398,11 zł.

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Budowa boiska wielofunkcyjnego wraz z oświetleniem w miejscowości Cieblówice Duże
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Urządzenie terenów zielonych na terenie parku we wsi Wąwał wraz z ogrodeniem obiektu Domu Ludowego w Wąwale
	ZADANIE ZREALIZOWANE PRZED 2021 ROKIEM
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozbudowa budynku dydaktyczno-oświatowego ZS w Zawadzie
	ZADANIE ZREALIZOWANE W LATACH 2021-2023 Okres realizacji: lata 2021-2023. Zakres prac: rozbudowa istniejącego budynku o część mieszczącą trzy sale lekcyjne, szatnie, sanitariaty, świetlicę, stołówkę, zaplecze kuchenne oraz pomieszczenia towarzyszące. Całość połączona funkcjonalnie z istniejącym głównym budynkiem szkoły. Powierzchnia użytkowa: 690,52 m ² . Zakończenie prac nastąpiło w 2023 r. Poniesione koszty: 4 156 312,42 zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Rozwój gospodarki turystycznej w oparciu o wykorzystanie walorów krajobrazowych w celu zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego terenu nad Zalewem Sulejowskim w miejscowości Smardzewice
	ZADANIE W TRAKCIE REALIZACJI (2023 R.) Okres realizacji: lata 2022-2024. Projekt dofinansowany ze środków unijnych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz z Programu Polski Ład. Zakres wykonanych prac w 2022 r.: przygotowanie terenu i organizacja budowy, rozpoczęto roboty murowe przy budynkach administracyjno-sanitarno-usługowych oraz rozbiórkowe i ziemne przy ul. Klonowej. Zaawansowanie robót w 2022 r. ok. 25%. Zakończenie realizacji projektu przewiduje się w 2024 r. Realizacja projektu obejmuje budowę infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, drogowej i technicznej służącej wykorzystaniu potencjału przyrodniczego i kulturowego dla rekreacji i turystyki nad Zalewem Sulejowskim w miejscowości Smardzewice. Zakres prac: zagospodarowanie turystyczne terenu nad Zalewem Sulejowskim, obejmujące ciągi pieszo-jezdne, tradycyjny i wodny plac zabaw, boisko plażowe, siłownię zewnętrzną, plaże, miejsce do kąpiei, architekturę zieleni, oświetlenie parkowe, scenę letnią, małą architekturę, obiekty administracyjno-usługowo-sanitarne oraz rozbudowa drogi dojazdowej (ul. Klonowa) wraz ze ścieżką rowerową i chodnikiem. Łączny koszt realizacji projektu „Rozwój gospodarki turystycznej w oparciu o wykorzystanie walorów krajobrazowych w celu zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego terenu nad Zalewem Sulejowskim w miejscowości Smardzewice” wynosi 24,5 mln zł.
Gmina Tomaszów Mazowiecki	Kształtowanie jakości zasobów turystycznych Doliny Rzeki Pilicy poprzez rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej w Powiecie Tomaszowskim
	ZADANIE ZREALIZOWANE W 2021 ROKU Zadanie zakończono w 2021 r. Projekt realizowany z dofinansowaniem ze środków unijnych w ramach RPO WŁ 2014-2020. W 2021 r. prowadzono działania promocyjne w ramach projektu. Liderem projektu pn. „Podnoszenie jakości zasobów turystycznych Doliny rzeki Pilicy poprzez rozwój infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej w Powiecie Tomaszowskim” jest Gmina Tomaszów Mazowiecki, partnerami: Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki, Gmina Rzeczyca, Gmina Inowódz i Powiat Tomaszowski. Każda z gmin-partnerów realizuje swoje zadania pod kątem zagospodarowania turystyczno-rekreacyjno-wypoczynkowego w Dolinie Rzeki Pilicy, powiat tomaszowski odpowiada natomiast za promocję budowanej w ramach projektu marki Doliny rzeki Pilicy. Celem Projektu jest wykorzystanie i rozwój potencjału endogenicznego regionu łódzkiego opartego na walorach przyrodniczo-kulturowych, szczególnie w aspekcie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi gospodarki turystycznej, w tym powstawania nowych miejsc pracy. Realizacja projektu ma na celu zwiększenie wykorzystania walorów krajobrazowych i kulturowych oraz stworzenie warunków do rozwoju gospodarki turystycznej w oparciu o wykorzystanie potencjału endogenicznego regionu – Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy – co przyczyni się do kreowania w skali podregionalnej marki turystycznej „Dolina Rzeki Pilicy”. W ramach projektu na terenie gminy zrealizowano następujące inwestycje: park edukacyjno-rekreacyjny „Edukacja leśna” w miejscowości Tresta, rozbudowa obiektu użyteczności publicznej do celów kulturalno-turystycznych wraz z zagospodarowaniem przestrzeni wokół budynku w miejscowości Twarda (przedszkole i świetlica), miejsce do obsługi turystyki kajakowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Smardzewicach, ścieżka rowerowa od miejscowości Smardzewice do miejscowości Tresta i Twarda. Całkowita wartość projektu: 11 081 007,00 zł.

Podmiot realizujący	Wyznaczone zadanie
	Opis/zakres realizacji zadania
Gmina Żelechlinek	Zagospodarowanie terenów przy zbiornikach wodnych w Żelechlinku i Chociszewie
	ZADANIE ZREALIZOWANE CZĘŚCIOWO PRZED 2021 ROKIEM KONTYNUACJA ZADANIA PLANOWANA PO 2022 ROKU Zadanie pn. „Zagospodarowanie terenu przy zbiorniku wodnym w Żelechlinku Etap II” realizowane w ramach Programu „Przeciwdziałanie degradacji środowiska w Gminie Żelechlinek” zakończone zostało w 2020 roku. W 2022 roku opracowano dokumentację projektową na renowację zbiornika wodnego w Chociszewie, której koszt wyniósł 2 000,00 zł. Samorząd Gminy Żelechlinek podjął również współpracę z przedstawicielami Okręgu Skierniewickiego Polskiego Związku Wędkarskiego w zakresie zagospodarowania zbiornika w Chociszewie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez ankietowane podmioty

3. ANALIZA WSKAŹNIKOWA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA W LATACH 2021-2022

W kolejnych tabelach przedstawiono wskaźniki monitorowania określone w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027” (wskaźniki za lata 2021-2022).

RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022

**Tabela 9. Wskaźniki monitorowania „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027”
(WSKAŹNIKI ZA 2021 ROK)**

Wskaźnik (źródło danych)	Jedn.	Miasto Tomaszów Mazowiecki	Gmina Będków	Gmina Budziszewice	Gmina Czerniewice	Gmina Inowłódz	Gmina Lubochnia	Gmina Rokiciny	Gmina Rzeczyca	Gmina Tomaszów Mazowiecki	Gmina Ujazd	Gmina Żelechlinek
Ilość instalacji solarnych na budynkach prywatnych/budynkach użyteczności publicznej	szt.	b.d.	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Ilość ogniw fotowoltaicznych na budynkach prywatnych /budynkach użyteczności publicznej	szt.	129 (w ramach programu „Mój Prąd”)	0	28	0	2	0	1	0	1	0	2
Ilość poddanych termomodernizacji budynków użyteczności publicznej	szt.	0	0	0	0	2	1	1	1	3	0	1
Długość nowo wybudowanych dróg gminnych	km	3,360	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Długość przebudowanych dróg gminnych	km	0,740	0	0	5,400	0	2,250	1,150	2,520	0,830	2,370	2,580
Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	tak/nie	nie	tak	nie	tak	tak	tak	tak	nie	tak	tak	nie
Ilość zbiorników retencyjnych	szt.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przepustowość oczyszczalni	m ³ /d	18 000	150	140	210	264	1 000	810	320	490	600	116
Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest	Mg	b.d.	77,98	0	130,32	48,82	143,22	128,40	177,58	269,23	63,18	b.d.
Ilość zebranych selektywnie odpadów	Mg	6 188,28	274,70	205,46	314,05	776,36	1 121,12	973,28	204,04	916,44	848,42	307,11
Długość szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych	km	1,2	0	0	0	0	0	0	6,2	0	0	0

Źródło: opracowanie na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

*RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022*

**Tabela 10. Wskaźniki monitorowania „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027”
(WSKAŹNIKI ZA 2022 ROK)**

Wskaźnik (źródło danych)	Jedn.	Miasto Tomaszów Mazowiecki	Gmina Będków	Gmina Budziszewice	Gmina Czerniewice	Gmina Inowłódz	Gmina Lubochnia	Gmina Rokiciny	Gmina Rzeczyca	Gmina Tomaszów Mazowiecki	Gmina Ujazd	Gmina Żelechlinek
Ilość instalacji solarnych na budynkach prywatnych/budynkach użyteczności publicznej	szt.	b.d.	0	0	0	0	0	0	0	0	89	0
Ilość ogniw fotowoltaicznych na budynkach prywatnych /budynkach użyteczności publicznej	szt.	52 (w ramach programu „Mój Prąd”)	0	0	1	1	0	4	1	1	133	0
Ilość poddanych termomodernizacji budynków użyteczności publicznej	szt.	0	0	0	0	1	0	1	1	2	0	0
Długość nowo wybudowanych dróg gminnych	km	1,100	0	0	0	5,900	0	0	0	0	0	0
Długość przebudowanych dróg gminnych	km	0,600	3,420	1,845	0	0,505	0,930	0,460	1,980	2,290	1,853	3,240
Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	tak/nie	nie	tak	nie	nie	tak	tak	nie	nie	nie	tak	nie
Ilość zbiorników retencyjnych	szt.	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
Przepustowość oczyszczalni	m ³ /d	18 000	150	140	210	264	1 000	810	320	490	600	116
Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest	Mg	b.d.	64,53	0	133,79	36,24	182,14	202,97	176,32	252,62	77,57	b.d.
Ilość zebranych selektywnie odpadów	Mg	6 389,91	240,24	186,06	321,11	467,44	594,81	951,82	259,02	1 051,91	982,24	217,81
Długość szlaków turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżek dydaktycznych	km	0,7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

4. OPIS I OCENA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE POWIATU

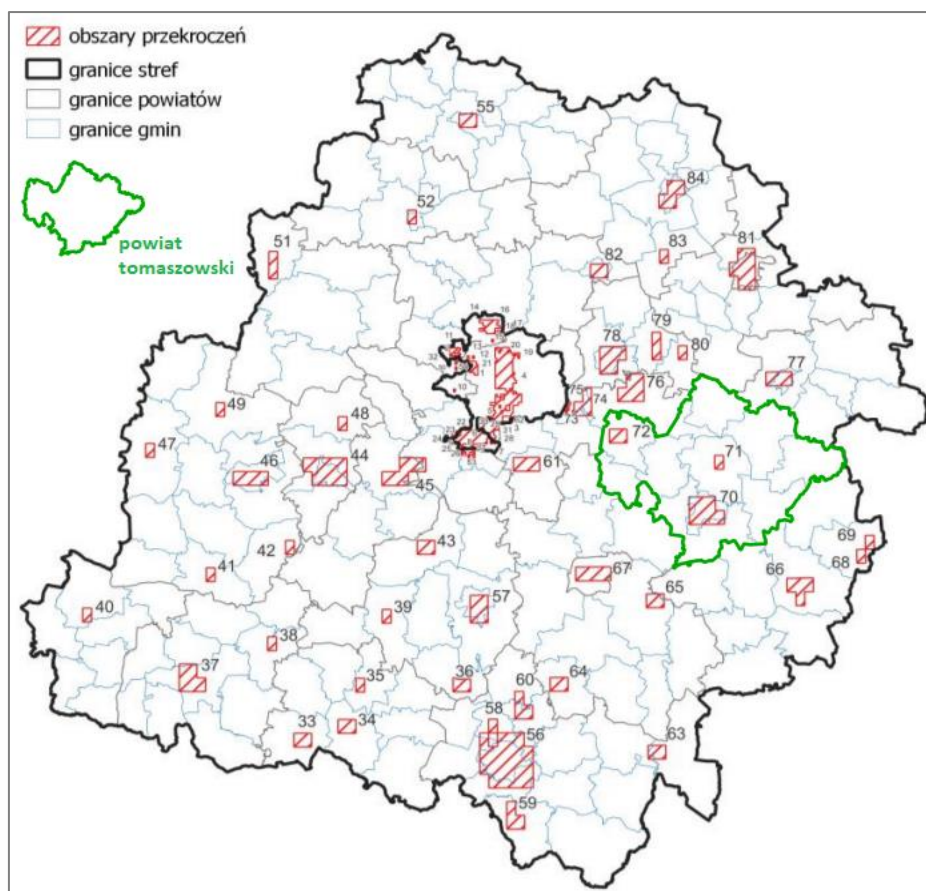
Oprócz analizy i oceny przyjętych wskaźników podstawą monitorowania efektów wdrażania „Programu Ochrony Środowiska” jest przede wszystkim ocena aktualnego stanu poszczególnych komponentów środowiskowych.

Niniejsza ocena stanowi najważniejszy element oceny wykonania (wdrażania) „Programu Ochrony Środowiska”, ponieważ wskazuje czy realizacja poszczególnych zadań wpłynęła na poprawę stanu lub utrzymanie wymaganych standardów jakościowych dla poszczególnych komponentów środowiska. Jednocześnie wskazuje obszary priorytetowe, dla których należy w przyszłości zintensyfikować wdrażanie zadań naprawczych lub zapobiegawczych.

W rozdziale przedstawiono i oceniono aktualny stan następujących komponentów środowiskowych na terenie powiatu tomaszowskiego: powietrza, wód powierzchniowych, wód podziemnych, klimatu akustycznego, gleb i powierzchni ziemi oraz promieniowania elektromagnetycznego.

4.1. Powietrze

Zgodnie z aktualną „Roczną oceną jakości powietrza w województwie łódzkim – raport wojewódzki za rok 2022” (GIOŚ RWMŚ w Łodzi, kwiecień 2022) na terenie powiatu tomaszowskiego ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi wyznaczono obszary przekroczeń poziomu docelowego zawartości **benzo(a)pirenu** w powietrzu (przekroczono stężenie roczne, tj. $>1 \text{ ng/m}^3$). Obszary przekroczeń występują w gminach: Tomaszów Mazowiecki (miejska), Tomaszów Mazowiecki (wiejska), Rokiciny oraz Lubochnia.

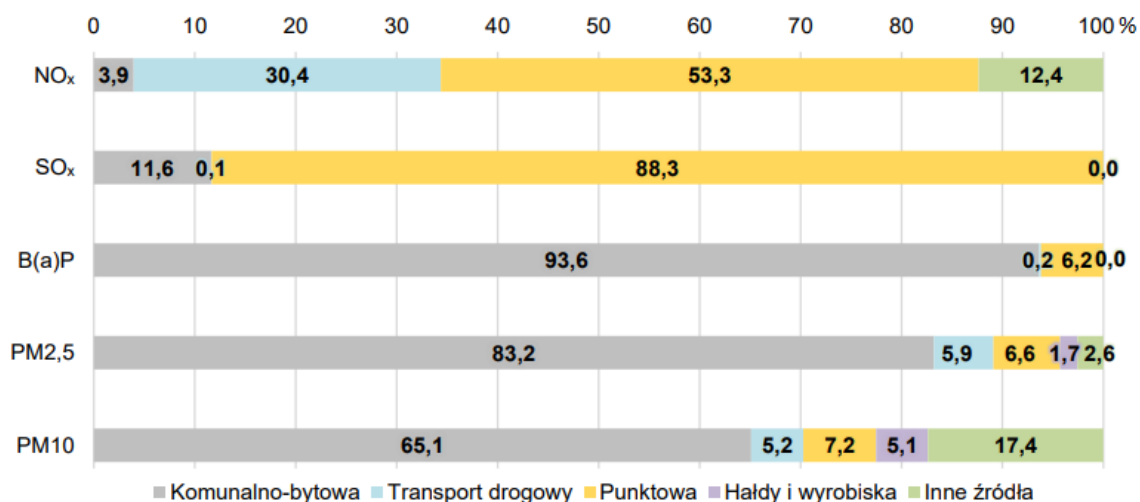
Rysunek 1. Obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w powietrzu na terenie województwa łódzkiego w 2022 r.

Źródło: GIOŚ RWMŚ w Łodzi

Według danych GIOŚ głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie łódzkim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierchniowa), mniejszy udział stanowią emisje z działalności przemysłowej (emisja punktowa) oraz transportu (emisja liniowa). Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie. Dostrzegalna jest wysoka zależność pomiędzy zmiennością sezonową i wartościami stężeń zanieczyszczeń w powietrzu - w sezonie grzewczym wielkości stężeń benzo(a)pirenu oraz pyłów zawieszonych były wysokie, natomiast w okresie letnim znacznie niższe. Najwyższe stężenia na terenie województwa odnotowano na terenach, gdzie dominuje niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych. Z kolei transport samochodowy wpływa na stężenia zanieczyszczeń zwłaszcza na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu. Zanieczyszczenia komunikacyjne w postaci pyłów powstają głównie w wyniku ścierania się hamulców, opon i nawierzchni dróg oraz unosu zanieczyszczeń z powierzchni dróg, natomiast tlenki azotu są emitowane z rur wydechowych. Przemysł zlokalizowany na obszarze województwa ze względu na dużą wysokość kominów, w znacznym stopniu eksportuje zanieczyszczenia poza granice województwa. Natomiast zakłady przemysłowe o istotnej emisji nieorganizowanej lub emitowanej poprzez niskie emitory wpływają także negatywnie na jakość powietrza w swoim otoczeniu.

Udział sektora komunalno-bytowego w łącznej emisji B(a)P na terenie województwa łódzkiego w 2022 r. wyniósł 93,6 %. W przypadku emisji pyłów zawieszonych PM_{2,5} oraz PM₁₀ udział sektora komunalno-bytowego jest również zdecydowanie najwyższy i wynosi kolejno 83,2 % i 65,1 %. Emisja punktowa (przemysłowa) na terenie województwa odpowiada za największy ładunek emisji tlenków siarki (88,3 %) oraz tlenków azotu (53,3 %). Emisja liniowa (transport drogowy) posiada natomiast istotny udział w emisji tlenków azotu (30,4 %).

Na poniższym wykresie przedstawiono dane dotyczące udziałów rodzajów (źródeł) emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie łódzkim w 2022 r.

Wykres 1. Udziały źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie łódzkim w 2022 r.

Źródło: „Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim – raport wojewódzki za rok 2022” (GIOŚ RWMŚ w Łodzi)

Należy zaznaczyć, iż jakość powietrza na terenie powiatu tomaszowskiego ulega systematycznej poprawie. Rok 2022 był pierwszym od wielu lat, w którym na terenie powiatu nie odnotowano obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5}. W 2022 r. na terenie powiatu nie wyznaczono również obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ (w 2018 r. obszary przekroczeń dla PM₁₀ wyznaczone zostały w 5 gminach). Natomiast w odniesieniu do benzo(a)pirenu zmniejsza się liczba gmin z wyznaczonymi obszarami przekroczeń (w 2018 r. obszary przekroczeń dla B(a)P notowano w każdej gminie na terenie powiatu).

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące wyznaczonych obszarów przekroczeń stężeń benzo(a)pirenu i pyłów zawieszonych PM_{2,5} i PM₁₀ w powietrzu w latach 2018-2022 na terenie powiatu tomaszowskiego.

Tabela 11. Obszary przekroczeń stężeń B(a)P, PM_{2,5} oraz PM₁₀ w powietrzu wyznaczane na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2018-2022

Rodzaj zanieczyszczenia	Wyznaczone obszary przekroczeń na terenie powiatu tomaszowskiego				
	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
benzo(a)piren (liczba gmin z przekroczeniem)	TAK (11)	TAK (8)	TAK (4)	TAK (4)	TAK (4)
PM _{2,5} (II faza) (liczba gmin z przekroczeniem)	TAK (6)	TAK (3)	TAK (1)	TAK (2)	NIE
PM ₁₀ – stężenia 24 h (liczba gmin z przekroczeniem)	TAK (5)	TAK (3)	NIE	NIE	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

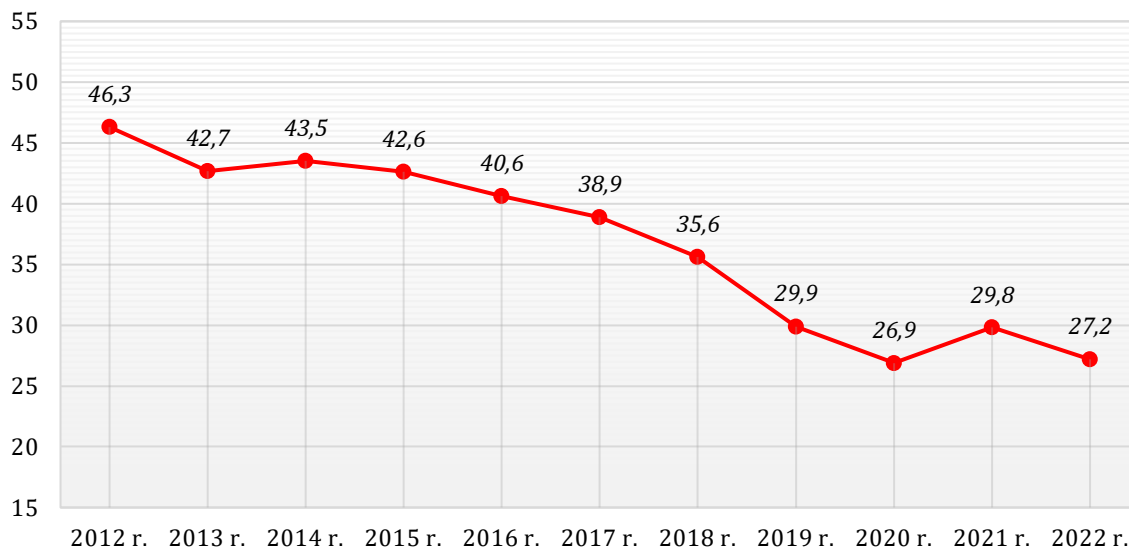
Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przy ul. Św. Antoniego 43/45 zlokalizowana jest stacja pomiarowa jakości powietrza należąca do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska funkcjonująca w ramach Wojewódzkiego Systemu Monitoringu Jakości Powietrza. Na stacji prowadzone są pomiary w zakresie pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu. Wyniki pomiarów PM₁₀ i B(a)P prowadzone na stacji również wskazują na poprawę jakości powietrza (notowanie niższych stężeń zanieczyszczeń).

W kolejnej tabeli oraz na wykresach przedstawiono wyniki pomiarów stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu w powietrzu w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Św. Antoniego 43/45.

Tabela 12. Wyniki pomiarów stężeń PM₁₀ i B(a)P w powietrzu w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej GIOŚ zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim

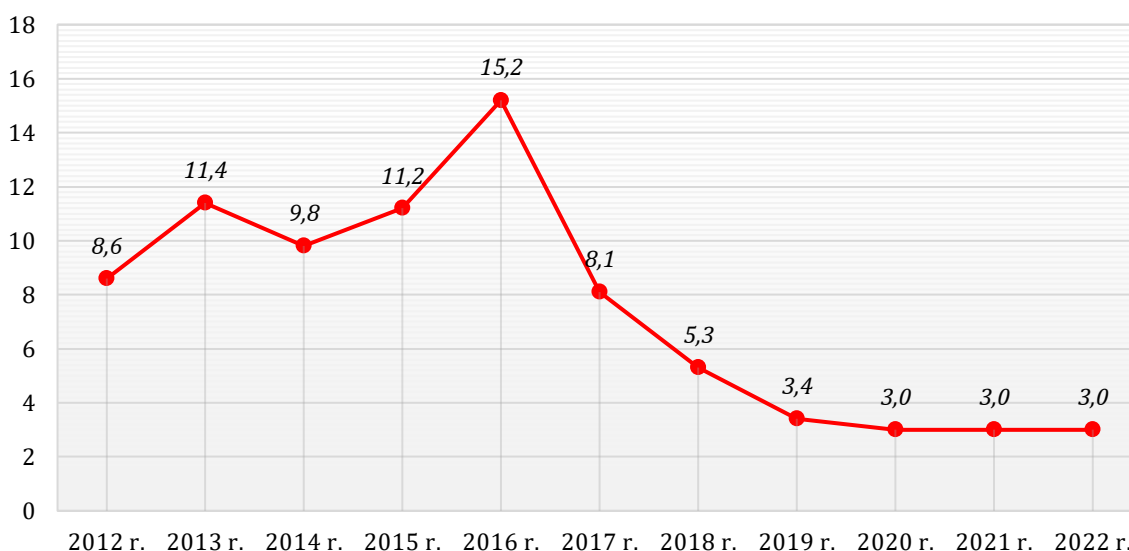
Rok	PM ₁₀ (dopuszczalne stężenie roczne: 40 µg/m ³)	Benzo(a)piren (dopuszczalne stężenie roczne: 1 ng/m ³)
	µg/m ³	ng/m ³
2012	46,3	8,6
2013	42,7	11,4
2014	43,5	9,8
2015	42,6	11,2
2016	40,6	15,2
2017	38,9	8,1
2018	35,6	5,3
2019	29,9	3,4
2020	26,9	3,0
2021	29,8	3,0
2022	27,2	3,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Wykres 2. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej GIOŚ zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim (średnie roczne) [µg/m³]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Wykres 3. Stężenie benzo(a)pirenu w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej GIOŚ zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim (średnie roczne) [ng/m³]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

4.2. Wody powierzchniowe

Podstawową jednostką gospodarki wodnej (łącznie z ochroną środowiska) jest jednolita część wód (JCW). Prawo wodne dzieli jednolite części wód na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) oraz jednolite części wód podziemnych (JCWPd).

Powiat tomaszowski położony jest w regionie wodnym Środkowej Wisły. Największym ciekim przepływającym przez powiat jest rzeka Pilica, która odwadnia południową i centralną część powiatu. W zlewni Pilicy na terenie powiatu znajdują się m.in. następujące cieki: Wolbórka, Czarna Bielina, Piasecznica, Lubochenka, Gać oraz Lubocz. Północną (znacznie mniejszą) część powiatu odwadnia Rawka, której największy dopływ na terenie powiatu stanowi Krzemionka.

Na terenie powiatu tomaszowskiego częściowo położony jest również Zbiornik Sulejowski, który utworzony został w latach 1969-1974 w wyniku przegrodzenia rzeki Pilicy

we wsi Smardzewice. Oprócz funkcji retencyjnej i energetycznej zbiornik wykorzystywany jest do hodowli ryb, ochrony przeciwpowodziowej oraz do celów rekreacyjnych.

Powiat tomaszowski położony jest na terenie zlewni należących do 17 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), których wykaz i podstawową charakterystykę przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Wykaz JCWP znajdujących się na terenie powiatu tomaszowskiego (zlewnie)

Nazwa	Kod	Typ	Status	Długość [km]	Pow. zlewni [km ²]
Pilica od zb. Sulejów do ujścia	RW200011254999	rzeka nizinna	naturalna część wód	142.90	430.75
Wolbórka do Dopływu spod Będzelina	RW200010254635	potok lub strumień nizinny piaszczysty	silnie zmieniona część wód	126.09	339.85
Czarna Bielina	RW200010254689	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	83.55	315.34
Rawka do Krzemionki	RW2000102726199	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	108.25	330.21
Rokitna	RW200010254789	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	27.57	94.62
Rylka	RW200010272649	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	59.36	196.12
Zbiornik Sulejów	RW2000222545399	zbiornik przejściowy	silnie zmieniona część wód	21.3 km ² (pow.)	114.02
Dopływ spod Cetnia	RW2000102547529	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	7.10	27.02
Dopływ z Twardej	RW2000102545396	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	6.20	10.58
Słomianka	RW200010254749	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	51.80	158.76
Struga	RW200010254538	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	8.69	31.98
Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia	RW20001125469	rzeka nizinna	naturalna część wód	30.46	86.37
Dopływ ze Świńska	RW200010254669	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	6.77	32.84
Moszczanka Właściwa	RW200010254649	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	67.78	164.86
Lubocz	RW200010254769	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	37.63	113.80
Olszówka	RW2000102547569	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	8.57	25.58
Gać	RW200010254729	potok lub strumień nizinny piaszczysty	naturalna część wód	21.84	90.73

Źródło: PGW Wody Polskie

Aktualna kompleksowa ocena stanu JCWP na terenie kraju wykonana została przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska na podstawie badań monitoringowych przeprowadzonych w latach 2016-2021. Stan jednolitej części wód ocenia się poprzez porównanie wyników klasyfikacji stanu ekologicznego i stanu chemicznego. Jednolita część wód może być oceniona jako będąca w „dobrym stanie”, jeśli jednocześnie jej stan ekologiczny jest sklasyfikowany przynajmniej jako „dobry”, a stan chemiczny sklasyfikowany jest jako „dobry”. W pozostałych przypadkach tj., gdy stan chemiczny jest sklasyfikowany jako „poniżej dobrego” lub stan ekologiczny sklasyfikowano jako „umiarkowany”, „słaby”, bądź „zły”, jednolitą część wód ocenia się jako będącą w „złym stanie”.

Stan ogólny 15 z 16 monitorowanych JCWP, których zlewnie znajdują się na terenie powiatu tomaszowskiego oceniono jako ZŁY. W przypadku JCWP Dopływ spod Cetnia nie można było ocenić stanu ogólnego ze względu na brak badań stanu chemicznego. Zdecydowana większość monitorowanych JCWP (12 z 16) charakteryzuje się umiarkowanym stanem /potencjałem ekologicznym (3 klasa jakości). W przypadku 2 JCWP stan/potencjał ekologiczny określony został jako dobry (2 klasa jakości). Również w przypadku 2 JCWP stan/potencjał ekologiczny określony został jako słaby (4 klasa jakości). Badania stanu chemicznego prowadzono dla 11 JCWP i w każdym przypadku oceniony został jako poniżej dobrego.

Stan ogólny Zalewu Sulejowskiego (Zbiornika Sulejów) na podstawie badań prowadzonych w latach 2017-2021 oceniony został jako ZŁY. Potencjał ekologiczny zbiornika określony został jako słaby (IV klasa jakości), natomiast stan chemiczny jako poniżej dobrego.

Poniżej przedstawiono charakterystykę poszczególnych klas jakości dla stanu/potencjału ekologicznego stosowaną na cele oceny jakości wód powierzchniowych:

- Klasa I (stan bardzo dobry) - bardzo dobry stan oznacza, że elementy biologiczne mają charakter naturalny, niezakłócony lub nieznacznie zakłócony, a elementy fizyczno-chemiczne i hydromorfologiczne nie wykazują wpływu człowieka lub wykazują niewielki wpływ. W przypadku zanieczyszczeń syntetycznych oznacza to, że ich poziom powinien być niewykrywalny lub bliski zeru. Struktura biocenoz i dynamika ewentualnych zakwitów wód powinny odpowiadać warunkom naturalnym, w zależności od typu cieków lub zbiornika.
- Klasa II (stan dobry) - dobry stan oznacza, że występują jedynie niewielkie odchylenia od charakteru naturalnego. W przypadku zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych oznacza to, że ich poziom powinien nie przekraczać stężeń określonych z wykorzystaniem danych o toksyczności ostrej i chronicznej. Struktura biocenoz i chemizm wód powinny niewiele odbiegać od warunków naturalnych. W zależności od typu cieków lub zbiornika może wystąpić przyspieszony wzrost glonów planktonicznych i zakwity. Ilość warstw bakteryjnych nie wpływa jednak negatywnie na fitobentos i makrofity, mogą natomiast występować zaniki pewnych grup i klas wiekowych ryb.
- Klasa III (stan umiarkowany) - umiarkowany stan oznacza, że występują umiarkowane odchylenia od charakteru naturalnego. Mogą występować stałe zakwity glonowe od czerwca do sierpnia, a także duże skupiska bakterii, wpływając negatywnie na rozwój pozostałych biocenoz. Biocenozy roślinne, glonowe i ryb odbiegają od stanu naturalnego w nieznacznym stopniu, lecz biocenozy bezkręgowców bentosowych są pozbawione taksonów referencyjnych dla danego typu wód. W populacjach ryb jest zaburzona struktura wiekowa.
- Klasa IV (stan słaby) - słaby stan oznacza, że występują znaczne odchylenia od charakteru naturalnego. Występują zbiorowiska organizmów inne niż występowałyby w warunkach niezakłóconych.
- Klasa V (stan zły) - zły stan oznacza, że występują poważne odchylenia od stanu naturalnego. Znaczna część populacji typowych dla stanu niezakłóconego w ogóle nie występuje.

Przekraczanymi wskaźnikami badanych JCWP decydującymi o złym stanie wód powierzchniowych na terenie powiatu tomaszowskiego są:

- elementy biologiczne: fitoplankton, fitobentos, flora, makrofity, makrobezkręgowce bentosowe, ichtiofauna,
- elementy fizykochemiczne: tlen rozpuszczony, BZT5, substancje rozpuszczone, chlorki, wapń, twardość ogólna, odczyn pH, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot azotynowy, azot ogólny, fosfor fosforanowy (V), fosfor ogólny,
- elementy chemiczne: difenyletery bromowane, fluoranten, rtęć i jej związki, nikiel i jego związki, benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(k)fluoranten, benzo(g,h,i)perylen, kwas perfluorooktanosulfonowy (PFOS), heptachlor.

Zgodnie z danymi GIOŚ RWMŚ w Łodzi do najważniejszych zagrożeń jakości wód na terenie województwa łódzkiego należy zaliczyć: zrzuty punktowe ścieków komunalnych, bytowych i przemysłowych, zanieczyszczenia dopływające do wód ze źródeł rozproszonych (spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, miejskich i przemysłowych, depozyt zanieczyszczeń z atmosfery, małe źródła punktowe np. nieszczelne szamba) oraz nadmierny pobór wód. Należy wspomnieć także o poważnych zagrożeniach dla życia biologicznego wód powierzchniowych związanych z zabudową hydrotechniczną (szczególnie zamykającą koryta rzeczne) oraz zagrożeniach jakie niosą ze sobą ekstremalne zjawiska pogodowe.

Zestawienie wyników monitoringu poszczególnych JCWP znajdujących się na terenie powiatu tomaszowskiego przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 14. Aktualna klasyfikacja i ocena stanu poszczególnych monitorowanych zlewni JCWP znajdujących się na terenie powiatu tomaszowskiego

Nazwa ocenianej zlewni JCWP	Lata badań	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	KLASA STANU / POTENCJAŁU EKOLOGICZNEGO	STAN CHEMICZNY	STAN OGÓLNY
Pilica od zbiornika Sulejów do ujścia	2017-2021	III	I	PSD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Rokitna	2019-2021	III	III	PSD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Czarna Bielina	2019-2021	III	IV	PSD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Dopływ spod Cetnia	2018-2021	II	I	I	II	nie badano	brak możliwości oceny
Dopływ ze Świńska	2017-2020	III	IV	PSD	III	nie badano	ZŁY
Gać	2016-2021	III	I	PSD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Lubocz	2016-2021	III	III	II	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Moszczanka Właściwa	2019-2021	III	V	PSD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Olszówka	2018-2021	II	I	II	II	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Rawka do Krzemionki	2019	III	II	II	III	nie badano	ZŁY
Rylka	2019	III	IV	II	III	nie badano	ZŁY

**RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU TOMASZOWSKIEGO
ZA LATA 2021-2022**

Nazwa ocenianej zlewni JCWP	Lata badań	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	KLASA STANU / POTENCJAŁU EKOLOGICZNEGO	STAN CHEMICZNY	STAN OGÓLNY
Słomianka	2017-2021	IV	II	PSD	IV	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Struga	2017-2020	I	I	PSD	III	nie badano	ZŁY
Wolbórka do Doptwywu spod Będzelina	2017-2021	II	IV	PPD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Wolbórka od Doptwywu spod Będzelina do ujścia	2017-2021	III	III	PSD	III	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY
Zbiornik Sulejów	2017-2021	IV	II	II	IV	PONIŻEJ DOBREGO	ZŁY

LEGENDA:

Klasa elementów biologicznych		Klasa elementów hydromorfologicznych		Klasa elementów fizykochemicznych		Klasa stanu / potencjału ekologicznego		Stan chemiczny		Stan ogólny	
I	stan bdb/potencjał maks.	I	stan bdb/potencjał maks.	I	stan bdb/potencjał maks.	I	stan bdb/potencjał maksymalny	DOBRY	stan dobry	DOBRY	stan dobry
II	stan db/potencjał db	II	stan db/potencjał db	II	stan db/potencjał db	II	stan dobry/potencjał dobry	PONIŻEJ DOBREGO	stan poniżej dobrego	ZŁY	stan zły
III	stan/potencjał umiarkowany	III	stan/potencjał umiarkowany	PSD/PPD	poniżej stanu/potencjału dobrego	III	stan/potencjał umiarkowany				
IV	stan/potencjał słaby	IV	stan/potencjał słaby			IV	stan/potencjał słaby				
V	stan/potencjał zły	V	stan/potencjał zły			V	stan/potencjał zły				

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

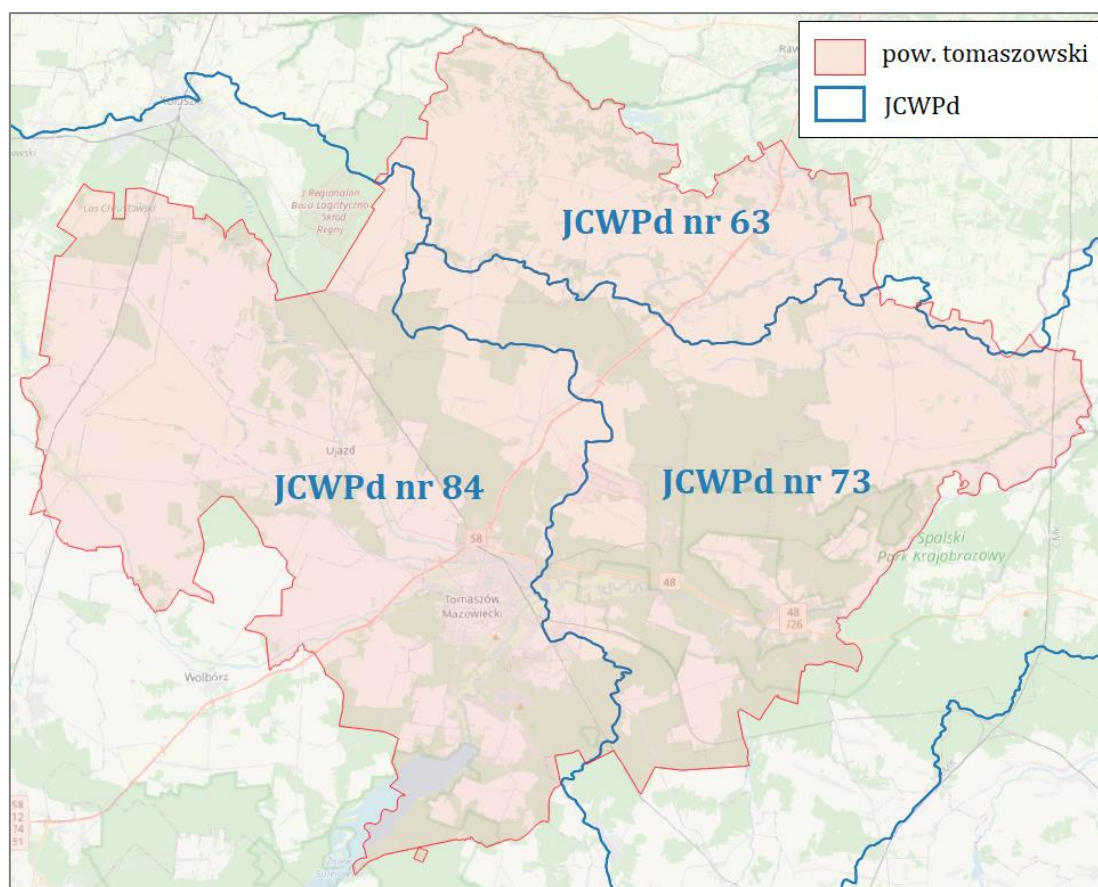
4.3. Wody podziemne

Powiat tomaszowski położony jest w obrębie następujących jednolitych części wód podziemnych (JCWPd):

- JCWPd nr 63 (kod: PLGW200063),
- JCWPd nr 73 (kod: PLGW200073),
- JCWPd nr 84 (kod: PLGW200084).

Jednolite części wód podziemnych (JCWPd) obejmują te wody podziemne, które występują w warstwach wodonośnych o porowatości i przepuszczalności, umożliwiających pobór znaczący w zaopatrzeniu ludności w wodę lub przepływ o natężeniu znaczącym dla kształtowania pożądanego stanu wód powierzchniowych i ekosystemów lądowych.

Zasięg poszczególnych jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) na terenie powiatu tomaszowskiego przedstawiono na poniższej rycinie.

Rysunek 2. Zasięg JCWPd na terenie powiatu tomaszowskiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Aktualna kompleksowa ocena stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) na terenie kraju, wykonana została przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB), według stanu na 2019 rok.

Przeprowadzona ocena wykazała na DOBRY stan chemiczny i ilościowy wszystkich JCWPd w obrębie których położony jest powiat tomaszowski.

Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych opiera się na wykonaniu dziewięciu testów klasyfikacyjnych ukierunkowanych na potrzeby różnych odbiorców wód podziemnych tzw. receptorów (chronione ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych, wody powierzchniowe, wody przeznaczone do spożycia). Końcowa ocena stanu JCWPd jest rezultatem agregacji wyników wszystkich testów klasyfikacyjnych. Warunkiem koniecznym do stwierdzenia dobrego stanu w badanej JCWPd jest pozytywny wynik oceny stanu wszystkich testów.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie wyników monitoringu stanu chemicznego i ilościowego JCWPd, w obrębie których położony jest powiat tomaszowski.

Tabela 15. Aktualny stan chemiczny i ilościowy JCWPd, w obrębie których położony jest powiat tomaszowski

JCWPd	Stan chemiczny	Stan ilościowy
JCWPd nr 63	DOBRY	DOBRY
JCWPd nr 73	DOBRY	DOBRY
JCWPd nr 84	DOBRY	DOBRY

Źródło: GIOŚ

Na terenie powiatu tomaszowskiego znajduje się 5 punktów badawczych jakości wód podziemnych wyznaczonych w ramach systemu monitoringu krajowego (PMŚ). Ostatnie badania jakości wód podziemnych na terenie powiatu przeprowadzone zostały w 2022 roku. Jakość wód podziemnych w 4 punktach określona została jako dobra (II klasa), natomiast w 1 punkcie jako zadowalająca (III klasa).

Jakość wód podziemnych oceniana jest w systemie pięciu następujących klas:

- Klasa I – wody podziemne w tej klasie charakteryzują się bardzo dobrą jakością: wartości wskaźników jakości wody są kształtowane jedynie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w warstwie wodonośnej.
- Klasa II – wody podziemne w tej klasie można określić jako wody o dobrej jakości: wartości wskaźników jakości wody nie wskazują na oddziaływania antropogeniczne lub wskazują na bardzo słabe oddziaływania.
- Klasa III – wody podziemne w danej klasie określić można jako wody o zadowalającej jakości: wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów lub słabego oddziaływania antropogenicznego.
- Klasa IV – wody podziemne tej klasy scharakteryzować można jako wody o niezadowalającej jakości: wartości wskaźników jakości wody są podwyższone w wyniku naturalnych procesów oraz wyraźnego oddziaływania antropogenicznego.
- Klasa V – wody podziemne danej klasy można określać jako wody o złej jakości: wartości wskaźników jakości wody potwierdzają oddziaływania antropogeniczne.

Zestawienie wyników badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych w 2022 r. w punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie powiatu tomaszowskiego oraz charakterystykę punktów przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 16. Wyniki badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych w punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie powiatu tomaszowskiego (2022 r.)

PARAMETR	WARTOŚĆ				
	Lubocz	Cieślówice Duże	Lubochenek	Lubochenek	Lubochenek
Lokalizacja punktu pomiarowego - miejscowość	Lubocz	Cieślówice Duże	Lubochenek	Lubochenek	Lubochenek
Numer punktu pomiarowego	154	2304	247	248	1067
Rodzaj punktu pomiarowego	studnia wiercona	piezometr	studnia wiercona	studnia wiercona	piezometr
Numer JCWPd	73	73	84	84	84
Stratygrafia	jura górna	jura górna + czwartorzęd	jura górna	czwartorzęd	czwartorzęd

PARAMETR	WARTOŚĆ				
Głębokość do stropu warstwy wodonośnej [m p.p.t.]	5,50	2,55	60,00	1,00	1,50
Przedział ujętej warstwy wodonośnej [m p.p.t.]	25,00-28,00	5,00-8,00	60,00-93,00	17,00-25,00	5,30-6,30
Zwierciadło wody	swobodne	swobodne	napięte	swobodne	swobodne
Typ ośrodka wodonośnego	szczelinowo-krasowy	porowy	szczelinowo-krasowy	porowy	porowy
Użytkowanie terenu	zabudowa wiejska	lasy	zabudowa wiejska	zabudowa wiejska	grunty orne
Klasa jakości wód podziemnych (2022 r.)	III	II	II	II	II

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

4.4. Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM)

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach albo ich zmniejszeniu, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane. Zadaniem podsystemu monitoringu PEM jest ocena i obserwacja zmian wielkości pola elektromagnetycznego. Obserwacja ta ma na celu śledzenie poziomów sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku w odniesieniu do wartości poziomów dopuszczalnych określonych dla miejsc dostępnych dla ludności.

Zgodnie z aktualizowanym corocznie „Rejestrem zawierającym informację o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku” prowadzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, na terenie powiatu tomaszowskiego nie wyznaczono terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości promieniowania elektromagnetycznego.

Monitoring pól elektromagnetycznych w środowisku prowadzony jest przez Inspekcję Ochrony Środowiska w ramach programu Państwowego Monitoringu Środowiska w sposób ujednolicony dla całego kraju od 2008 roku. Od 2021 roku monitoring prowadzony jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. (zmianie uległa dotychczasowa sieć pomiarowa i metodyka prowadzenia pomiarów). Zakres prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku obejmuje pomiary natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego, w przedziale częstotliwości co najmniej od 80 MHz do 40 GHz. Obowiązujące poziomy dopuszczalne natężenia PEM wynoszą dla badanych częstotliwości 28 - 61 V/m. Punkty pomiarowe, w których wykonuje się okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, wyznacza się dla każdego województwa w ramach państwowego monitoringu środowiska dla stałej sieci monitoringu oraz dla monitoringu badawczego.

Pomiary natężenia promieniowania elektromagnetycznego (PEM) w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) w latach 2021-2022 prowadzone były na terenie powiatu tomaszowskiego w 7 punktach pomiarowych. Zmierzone wartości PEM były na bardzo niskich poziomach (znacznie poniżej dopuszczalnej normy minimalnej wynoszącej 28 V/m). Najwyższe natężenie PEM wynoszące 3,6 V/m odnotowano w punkcie pomiarowym zlokalizowanym w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Kolbe/Kombatantów.

W kolejnej tabeli przedstawiono szczegółowe wyniki prowadzonych pomiarów natężenia pola elektromagnetycznego (PEM) na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2021-2022.

Tabela 17. Wyniki pomiarów natężenia pola elektromagnetycznego (PEM) prowadzonych na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2021-2022 w ramach systemu PMS

Lokalizacja punktu pomiarowego	Rok badań	Natężenie PEM [V/m]
Budziszewice, ul. Jana Chryzostoma Paska 80	2021	<0,8*
Żelechlinek, ul. Zakątna	2021	0,8
Spała, ul. Piłsudskiego 12	2022	2,0
Smardzewice, ul. Stoczek/ul. Zacisze	2022	1,4
Tomaszów Maz., ul. Niska/ul. Modra	2022	0,9
Tomaszów Maz., ul. Kolbe/ul. Kombatantów	2022	3,6
Tomaszów Maz., ul. Benniego 7	2022	1,9

*poniżej czułości aparatury pomiarowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Pomiary pól elektromagnetycznych wykonywane na terenie całego województwa łódzkiego w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska nie wykazują przekroczeń dopuszczalnych norm. Mierzone wartości natężenia PEM są dużo niższe od poziomów dopuszczalnych. Dokonując porównania wszystkich wyników pomiarów PEM na przestrzeni ostatnich lat nie obserwuje się znaczących zmian średnich poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Jednak nieustający rozwój telekomunikacji i zwiększająca się liczba stacji bazowych telefonii komórkowej (w tym wprowadzanie technologii 5G) są powodami, dla których badania monitoringowe PEM powinny być w dalszym ciągu wykonywane.

4.5. Klimat akustyczny

Głównym źródłem hałasu kształtującym klimat akustyczny danego terenu jest hałas drogowy, który generuje największą liczbę przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku w środowisku.

Ochroną akustyczną objęte są tylko określone rodzaje terenów, wskazane w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112), wyróżnione ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje (np. tereny mieszkaniowe, rekreacyjne, szpitale). Poniżej przedstawiono dopuszczalne poziomy hałasu powodowanego przez drogi dla poszczególnych rodzajów terenów mieszkaniowych zgodnie z ww. rozporządzeniem:

- tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – dopuszczalny poziom dźwięku generowanego przez drogi dla wskaźnika $L_{DWN}=64$ dB, natomiast dla wskaźnika $L_N=59$ dB,
- tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej – dopuszczalny poziom dźwięku generowanego przez drogi dla wskaźnika $L_{DWN}=68$ dB, natomiast dla wskaźnika $L_N=59$ dB,
- tereny zabudowy zagrodowej – dopuszczalny poziom dźwięku generowanego przez drogi dla wskaźnika $L_{DWN}=68$ dB, natomiast dla wskaźnika $L_N=59$ dB.

(WYJAŚNIENIE: wskaźnik L_{DWN} - długookresowy średni poziom dźwięku wyrażony w decybelach wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku; wskaźnik L_N - długookresowy średni poziom dźwięku wyrażony w decybelach wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku).

Najistotniejszy wpływ na emisję hałasu drogowego wywiera natężenie ruchu pojazdów samochodowych. Na terenie kraju co 5 lat przeprowadzany jest Generalny Pomiar Ruchu (GPR), który obejmuje drogi krajowe oraz wojewódzkie. Ostatni GPR przeprowadzony został w latach 2020-2021. Głównym celem GPR jest uzyskanie, na podstawie wykonanych bezpośrednich pomiarów, zasadniczych parametrów i charakterystyk ruchu dla wszystkich odcinków sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Na podstawie wyników GPR dla odcinków dróg o największym

natężeniu ruchu (tj. powyżej 3 mln/rok [8 200/dobę]) sporządzane są mapy akustyczne obrazujące m.in. natężenie emisji hałasu do środowiska.

Przez teren powiatu tomaszowskiego przebiegają następujące drogi kategorii krajowej i wojewódzkiej:

- droga ekspresowa nr **S8** (Kłodzko – Białystok),
- droga krajowa (**DK**) nr **48** (Tomaszów Mazowiecki – Kock),
- droga wojewódzka (**DW**) nr **713** (Łódź – Opoczno),
- droga wojewódzka (**DW**) nr **715** (Brzeziny – Ujazd)
- droga wojewódzka (**DW**) nr **716** (Koluszki – Piotrków Trybunalski),
- droga wojewódzka (**DW**) nr **726** (Rawa Mazowiecka – Żarnów).

Generalnym Pomiarem Ruchu przeprowadzonym w latach 2020-2021 na terenie powiatu tomaszowskiego objętych zostało 21 odcinków dróg krajowych i wojewódzkich. Natężenie ruchu powyżej 8 200 poj./dobę odnotowano dla drogi ekspresowej S8 (cały odcinek przebiegający przez teren powiatu) oraz dla DW nr 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /przejście 1: ul. Ujezdzka – pl. Kościuszki/. W związku z czym eksploatacja ww. odcinków dróg może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach oraz wymagane jest sporządzenie dla nich map akustycznych. Średnie natężenie ruchu dla całej sieci dróg wojewódzkich i krajowych na terenie powiatu wyniosło 10 588 poj./dobę.

Szczegółowe zestawienie wyników GPR 2020/2021 przeprowadzonego dla odcinków dróg znajdujących się na terenie powiatu tomaszowskiego przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 18. Wyniki GPR 2020/2021 przeprowadzonego na sieci dróg krajowych i wojewódzkich na terenie powiatu tomaszowskiego

NR DROGI	ODCINEK POMIAROWY	NATĘŻENIE RUCHU [poj./dobę]
S8	<i>W. WOLBÓRZ - W. TOMASZÓW MAZ. PŁD.</i>	26 398
S8	<i>W. TOMASZÓW MAZ. PŁD. - W. TOMASZÓW MAZ. CENTRUM</i>	22 262
S8	<i>W. TOMASZÓW MAZ. CENTRUM - W. TOMASZÓW MAZ. PŁN.</i>	22 384
S8	<i>W. TOMASZÓW MAZ. PŁN. - W. JAKUBÓW</i>	23 813
S8	<i>W. JAKUBÓW - W. CZERNIEWICE</i>	20 675
S8	<i>W. CZERNIEWICE - W. RAWA MAZ. PŁD.</i>	21 136
DK48	<i>TOMASZÓW MAZ. /W. TOMASZÓW MAZ. (S8, DW713) - UL. WARSZAWSKA (DW713)/</i>	7 842
DK48	<i>TOMASZÓW MAZ. /UL. WARSZAWSKA (DW713) - UL. LUBOSZEWSKA/</i>	6 881
DK48	<i>TOMASZÓW MAZ. /UL. LUBOSZEWSKA/ - INOWŁÓDZ /DW726/</i>	8 057
DK48	<i>INOWŁÓDZ /DW726/ - ODRZYWÓŁ /DW728/</i>	3 420
DW713	<i>KUROWICE /DW714/ - ROKICINY /DW716/</i>	2 656
DW713	<i>ROKICINY /DW716/ - UJAZD /DW715/</i>	2 731
DW713	<i>UJAZD /DW715/ - TOMASZÓW MAZ. /DK48/</i>	7 869
DW713	<i>TOMASZÓW MAZ. /PRZEJŚCIE 1: UL. UJEZDZKA (DK48) - PL. KOŚCIUSZKI/</i>	15 635
DW713	<i>TOMASZÓW MAZ. /PRZEJŚCIE 2: PL. KOŚCIUSZKI - GR. MIASTA/</i>	5 506
DW713	<i>TOMASZÓW MAZ. - OPOCZNO /DK12/</i>	3 623
DW715	<i>KOLUSZKI - UJAZD /DW713/</i>	5 121
DW716	<i>KOLUSZKI /DW715/ - ROKICINY /DW713/</i>	2 620
DW716	<i>ROKICINY /DW713/ - PIOTRKÓW TRYB.</i>	6 371
DW 726	<i>RAWA MAZ. - INOWŁÓDZ /DK48/</i>	3 310
DW 726	<i>INOWŁÓDZ /DK48/ - OPOCZNO /GR. MIASTA/</i>	4 028

Źródło: źródło opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA (GPR 2020/2021)

STRATEGICZNA MAPA HAŁASU DLA DRÓG KRAJOWYCH O RUCHU POWYŻEJ 3 000 000 POJAZDÓW ROCZNIE W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

W kwietniu 2022 r. na zlecenie GDDKiA opracowana została „Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim”. Mapowaniem akustycznym na terenie powiatu tomaszowskiego objęta została droga S8.

Zgodnie ze sporządzonymi mapami akustycznymi powierzchnia terenów zagrożonych hałasem od drogi ekspresowej S8 na terenie powiatu tomaszowskiego dla wskaźnika L_{DWN} wynosi 35,285 km². Na terenach zagrożonych znajduje się 400 lokali mieszkalnych, które zamieszkuje 1 200 osób. Natomiast dla wskaźnika L_N powierzchnia terenów zagrożonych hałasem wynosi 29,916 km², na których znajduje się 200 lokali mieszkalnych zamieszkałych przez 800 os. Na wyznaczonych obszarach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu dla wskaźnika L_{DWN} znajdują się łącznie 22 budynki chronione akustycznie, natomiast dla wskaźnika L_N – 13 budynków.

Należy zaznaczyć, iż wzdłuż najbardziej newralgicznych odcinków drogi ekspresowej S8 na terenie powiatu zamontowane są ekrany akustyczne. Dzięki czemu obszary z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów hałasu są znacząco zredukowane.

W kolejnych tabelach przedstawiono szczegółowe wyniki mapowania akustycznego przeprowadzonego na terenie powiatu tomaszowskiego dla drogi ekspresowej S8.

**Tabela 19. Zagrożenie hałasem od drogi ekspresowej S8
na terenie powiatu tomaszowskiego (wskaźnik L_{DWN})**

Parametr	Zagrożenie hałasem - wskaźnik L_{DWN}					
	55-59,9	60-64,9	65-69,9	70,0-74,9	75,0-79,9	≥80
	[dB]	[dB]	[dB]	[dB]	[dB]	[dB]
Pow. terenów zagrożonych hałasem [km ²]	15,399	10,731	4,490	2,155	1,265	1,245
Liczba lokali mieszkalnych	300	100	0	0	0	0
Liczba zagrożonych mieszkańców	900	300	0	0	0	0
Liczba obiektów związanych ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży	2	0	0	0	0	0

Źródło: „Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim” (GDDKiA, kwiecień 2022)

**Tabela 20. Zagrożenie hałasem od drogi ekspresowej S8
na terenie powiatu tomaszowskiego (wskaźnik L_N)**

Parametr	Zagrożenie hałasem - wskaźnik L_N					
	50-54,9	55-59,9	60-64,9	65,0-69,9	70,0-74,9	≥75
	[dB]	[dB]	[dB]	[dB]	[dB]	[dB]
Pow. terenów zagrożonych hałasem [km ²]	14,729	8,271	3,266	1,760	1,000	0,890
Liczba lokali mieszkalnych	200	0	0	0	0	0
Liczba zagrożonych mieszkańców	700	100	0	0	0	0
Liczba obiektów związanych ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży	0	0	0	0	0	0

Źródło: „Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim” (GDDKiA, kwiecień 2022)

Tabela 21. Opis wyznaczonych obszarów przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu generowanych przez drogę ekspresową S8 na terenie powiatu tomaszowskiego

Przekroczenia L_{DWN} (miejsowość, zakres, liczba budynków)	Przekroczenia L_N (miejsowość, zakres, liczba budynków)
Czerniewice: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Jadwigów: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 9 budynków chronionych. Jakubów: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Kolonia Zawada-Dąbrowa: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 12 budynków chronionych. ➤ Przekroczenia w zakresie od 5 dB do 10 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Olszowiec: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Zawada: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 1 budynku chronionego.	Czerniewice: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Jadwigów: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 1 budynku chronionego. Jakubów: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Kolonia Zawada-Dąbrowa: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 8 budynków chronionych. Łazisko: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Olszowiec: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB nie sięgają zabudowy chronionej. Podkonice Duże: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 1 budynku chronionego. Zawada: ➤ Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 3 budynków chronionych.

Źródło: „Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim” (GDDKIA, kwiecień 2022)

STRATEGICZNA MAPA HAŁASU DLA DRÓG WOJEWÓDZKICH O RUCHU POWYŻEJ 3 MLN POJAZDÓW ROCZNIE W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

W 2022 r. na zlecenie ZDW w Łodzi opracowana została „Strategiczna mapa hałasu dla dróg wojewódzkich o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim”. Mapowaniem akustycznym na terenie powiatu tomaszowskiego objęta została DW nr 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /przeście 1: ul. Ujezdźka – pl. Kościuszki/.

Zgodnie ze sporządzonymi mapami akustycznymi powierzchnia terenów zagrożonych hałasem od DW 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdźka – pl. Kościuszki/ dla wskaźnika L_{DWN} wynosi 0,417 km². Na terenach zagrożonych znajduje się 400 lokali mieszkalnych, które zamieszkuje 700 osób. Natomiast dla wskaźnika L_N powierzchnia terenów zagrożonych hałasem wynosi 0,266 km², na których znajduje się 200 lokali mieszkalnych zamieszkałych przez 300 os. Na wyznaczonych obszarach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu dla wskaźnika L_{DWN} znajduje się łącznie 56 budynków chronionych akustycznie, natomiast dla wskaźnika L_N – 48 budynków.

W kolejnych tabelach przedstawiono szczegółowe wyniki mapowania akustycznego przeprowadzonego dla DW 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdźka – pl. Kościuszki/.

Tabela 22. Zagrożenie hałasem od drogi wojewódzkiej nr 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdźka – pl. Kościuszki (wskaźnik L_{DWN})

Parametr	Zagrożenie hałasem - wskaźnik L_{DWN}					
	55-59,9 [dB]	60-64,9 [dB]	65-69,9 [dB]	70,0-74,9 [dB]	75,0-79,9 [dB]	≥80 [dB]
Pow. terenów zagrożonych hałasem [km ²]	0,194	0,115	0,076	0,032	0	0
Liczba lokali mieszkalnych	200	100	100	0	0	0
Liczba zagrożonych mieszkańców	400	100	200	0	0	0

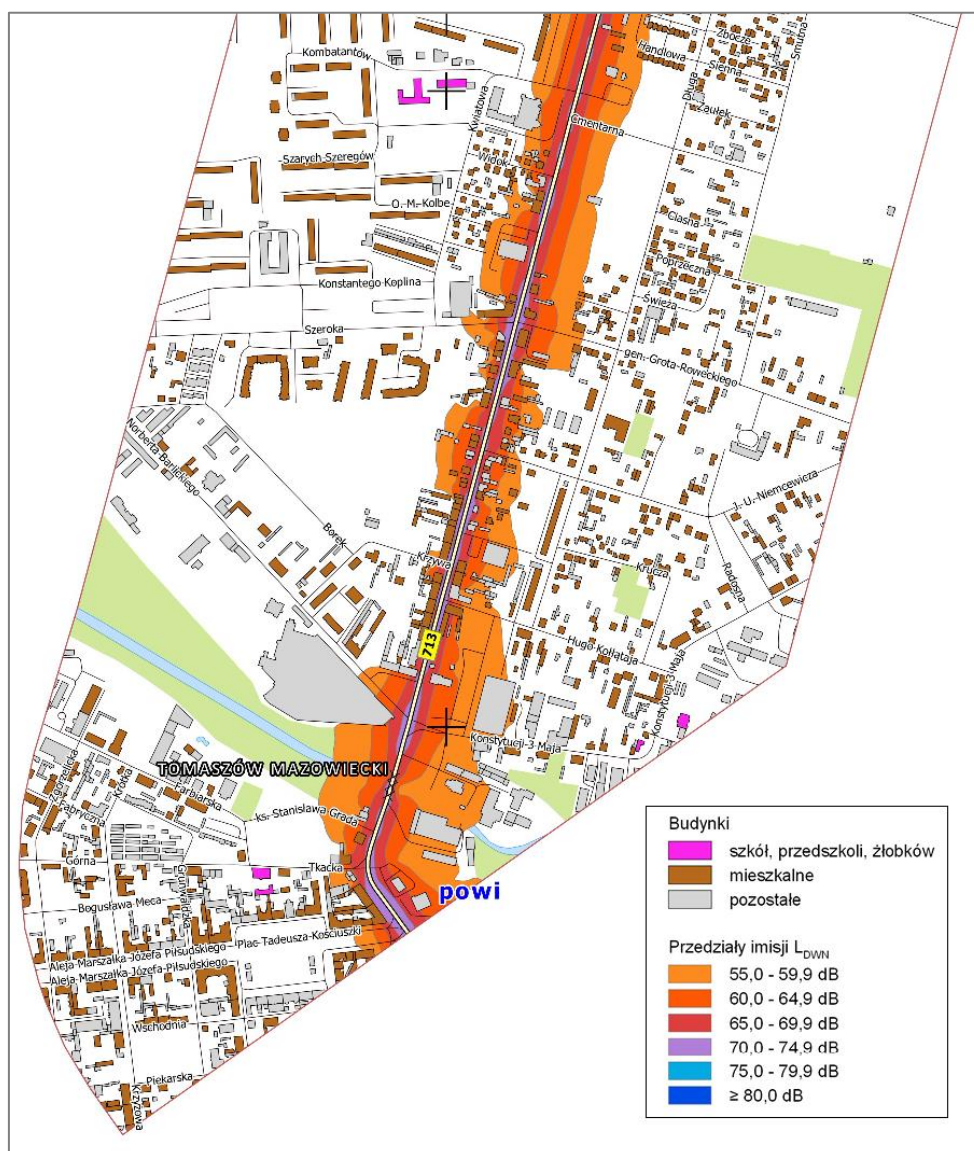
Źródło: „Strategiczna mapa hałasu dla dróg wojewódzkich o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim” (ZDW w Łodzi, 2022)

**Tabela 23. Zagrożenie hałasem od drogi wojewódzkiej nr 713
odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdzka – pl. Kościuszki (wskaźnik L_N)**

Parametr	Zagrożenie hałasem - wskaźnik L_N					
	50-54,9 [dB]	55-59,9 [dB]	60-64,9 [dB]	65,0-69,9 [dB]	70,0-74,9 [dB]	≥ 75 [dB]
Pow. terenów zagrożonych hałasem [km ²]	0,134	0,078	0,054	0	0	0
Liczba lokali mieszkalnych	100	100	0	0	0	0
Liczba zagrożonych mieszkańców	100	100	100	0	0	0

Źródło: „Strategiczna mapa hałasu dla dróg wojewódzkich o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim” (ZDW w Łodzi, 2022)

Na poniższej rycinie przedstawiono fragment mapy akustycznej sporządzonej dla DW 713 na terenie Tomaszowa Maz. obrazującej imisję hałasu do środowiska (wskaźnik L_{DWN}).

**Rysunek 3. Fragment mapy akustycznej sporządzonej dla DW nr 713
na terenie Tomaszowa Mazowieckiego (emisja hałasu – wskaźnik L_{DWN})**
Źródło: „Strategiczna mapa hałasu dla dróg wojewódzkich o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim” (ZDW w Łodzi, 2022)

4.6. Gleby i powierzchnia ziemi

Badania gleb prowadzone przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Łodzi (OSChR)

W latach 2019-2022 OSChR w Łodzi pobrała do badań 6 497 próbek gleb użytków rolnych z terenu powiat tomaszowskiego. Powierzchnia przebadanych gleb wyniosła 11 694,39 ha. Badaniami objęto m.in. odczyn pH, potrzeby wapnowania i zawartość makroelementów.

Pod względem odczynu pH największy odsetek przebadanych próbek gleb wykazuje odczyn kwaśny (34 %) oraz bardzo kwaśny (29 %). Udział przebadanych próbek gleb ze wskazaniem zabiegu wapnowania jako koniecznego wynosi 31 %, natomiast jako zbędnego 22 %. Udział poszczególnych makroelementów na bardzo wysokim poziomie stwierdzono w przypadku 16 % przebadanych próbek dla fosforu, 9 % przebadanych próbek dla potasu oraz 17 % przebadanych próbek dla magnezu.

Podsumowując, wyniki przebadanych gleb na terenie powiatu wskazują na pewien stopień ich degradacji w kierunku zakwaszenia (najwięcej przebadanych próbek charakteryzuje się kwaśnym odczynem oraz koniecznym procesem wapnowania). Natomiast zawartość makroelementów w badanych glebach nie wskazuje na ich znaczące przenawożenie, co powoduje zwiększony odpływ pierwiastków biogennych i w konsekwencji eutrofizację oraz degradację środowiska wodnego (największy odsetek przebadanych gleb wskazuje na niską bądź średnią zawartość makroelementów – fosforu, potasu i magnezu).

Wyniki badań gleb użytków rolnych przeprowadzonych przez OSChR w Łodzi na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2019-2022 przedstawiono w kolejnych tabelach oraz zobrazowano na wykresach.

Tabela 24. Odczyn pH gleb użytków rolnych na terenie powiatu tomaszowskiego (na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez OSChR w latach 2019-2022)

Odczyn pH	Udział przebadanych próbek
bardzo kwaśny	29%
kwaśny	34%
lekko kwaśny	26%
obojętny	9%
zasadowy	2%

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Łodzi

Tabela 25. Potrzeby wapnowania gleb użytków rolnych na terenie powiatu tomaszowskiego (na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez OSChR w latach 2019-2022)

Potrzeby wapnowania	Udział przebadanych próbek
konieczne	31%
potrzebne	18%
wskazane	15%
ograniczone	14%
zbędne	22%

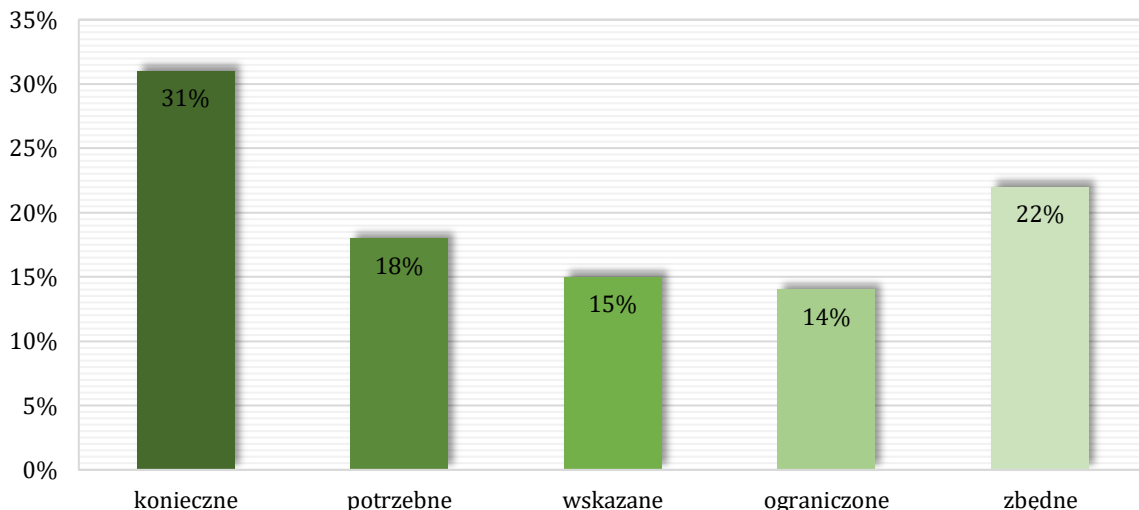
Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Łodzi

Tabela 26. Zawartość makroelementów w glebach użytków rolnych na terenie powiatu (na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez OSChR w latach 2019-2022)

Zawartość makroelementów	Udział przebadanych próbek		
	Fosfor	Potas	Magnez
bardzo niska	7%	14%	13%
niska	43%	46%	14%

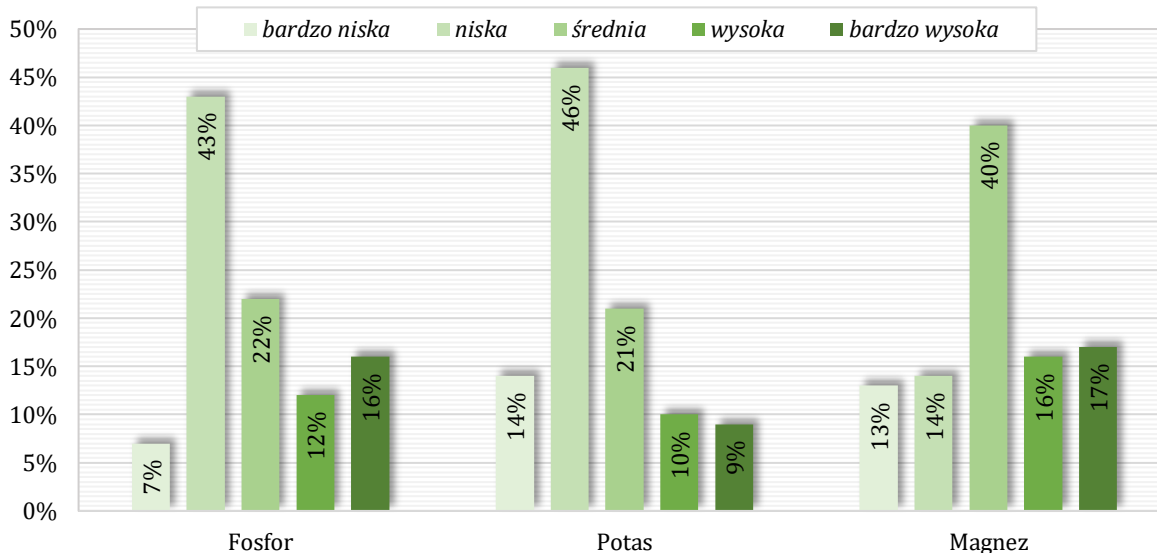
Zawartość makroelementów	Udział przebadanych próbek		
	Fosfor	Potas	Magnez
średnia	22%	21%	40%
wysoka	12%	10%	16%
bardzo wysoka	16%	9%	17%

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Łodzi

Wykres 4. Potrzeby wapnowania gleb użytków rolnych na terenie powiatu tomaszowskiego

Źródło: OSChR w Łodzi – na podstawie wyników badań z lat 2019-2022

Wykres 5. Zawartość makroelementów w glebach użytków rolnych na terenie pow. tomaszowskiego

Źródło: OSChR w Łodzi – na podstawie wyników badań z lat 2019-2022

Grunty zdewastowane

Zgodnie ze sprawozdaniami RRW-11 z realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych w zakresie wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej, rekultywacji i zagospodarowania gruntów, przekazanymi przez Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim, powierzchnia gruntów zdewastowanych wymagających przeprowadzenia rekultywacji na terenie powiatu wynosi 234,67 ha (stan na 31.12.2022 r.). W latach 2021-2022 na terenie powiatu przeprowadzono (zakończono) rekultywację 10,74 ha gruntów zdewastowanych. Dane w niniejszym zakresie przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 27. Powierzchnia gruntów zdewastowanych oraz gruntów zrehabilitowanych na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2021-2022

Rok	Powierzchnia gruntów zdewastowanych wymagających przeprowadzenia rekultywacji [ha]		Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych (w danym roku) [ha]
	OGÓŁEM	POWSTAŁYCH Z DZIAŁALNOŚCI GÓRNICZEJ	
2021	237,27	237,27	4,53
2022	234,67	234,67	6,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim

W katalogu gruntów zdewastowanych mieszczą się m.in. grunty, które utraciły całkowicie wartość użytkową w wyniku działalności przemysłowej polegającej na powierzchniowym wydobyciu kopaliny (wzrostki poeksploatacyjne). Dla gruntów tych starosta wydaje, zgodnie z art. 22 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, decyzje w sprawach rekultywacji, określające m.in.: osobę obowiązującą do rekultywacji oraz kierunek i termin wykonania rekultywacji gruntów. Na podstawie art. 27 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 ww. ustawy starosta przeprowadza co najmniej raz w roku kontrolę wykonania obowiązków rekultywacji gruntów zdewastowanych.

Składowisko odpadów przemysłowych po Zakładach Włókien Chemicznych „Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim

W 2021 roku na zlecenie Gminy-Miasto Tomaszów Mazowiecki opracowana została „Ekspertyza składowiska odpadów poprzemysłowych przy ul. Piaskowej w Tomaszowie Mazowieckim”. Przedmiotem opracowania była ocena stanu zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego wokół składowiska odpadów poprzemysłowych przy ulicy Piaskowej w Tomaszowie Mazowieckim oraz określenie działań zmierzających do przywrócenia wartości użytkowych terenom składowiska po ZWCh „Wistom” oraz działań zapobiegających szkodom w środowisku w wyniku funkcjonowania obiektu.

Składowisko przy ulicy Piaskowej w Tomaszowie Mazowieckim powstało w 1950 r. Do 1991 r. odpady z Zakładów deponowane były bezpośrednio w wyrobisku poeksploatacyjnym piasku. Składowisko zlokalizowane jest po północnej stronie drogi krajowej nr 48 na terenie działki nr 63, obręb 4, miasto Tomaszów Mazowiecki. Powierzchnia składowiska w obrębie obwałowań wynosi 2,19 ha. Brak danych dotyczących głębokości wyrobiska, w którym rozpoczęto deponowanie odpadów. Według archiwów największą głębokość uzyskano w części północnej. Można przypuszczać, że eksploatacja piasku nie była głębsza niż poziom wody podziemnej występujący w bezpośrednim otoczeniu, a więc 6 - 7 m p.p.t. Na podstawie wykonanych sondowań geofizycznych można przypuszczać, że w części południowej odpady zalegają do głębokości 5 m p.p.t. W części północnej odpady lub ich oddziaływanie, sięga do głębokości około 10 m. W trakcie eksploatacji odpady były deponowane do wysokości terenu lokalnie nadpoziomowo. W północnej części składowiska deponowane były odpady ciekłe, głównie skoagulowana wiskoza. Do 1991 r. na składowisku zdeponowano 90 000 Mg odpadów mokrych oraz 33 000 Mg odpadów ceramicznych i budowlanych. W 1991 r. przystąpiono do modernizacji obiektu poprzez uszczelnienie dna z wykorzystaniem popiołów i szkła wodnego warstwą o grubości 30 cm z nachyleniem na północny wschód. Poza kwaterą został zlokalizowany zbiornik na odcieki. Według danych archiwalnych w północno-wschodniej części obiektu zlokalizowano wylewisko płynnej wiskozy. Składowisko było otoczone wałem z popiołów o wysokości 1-1,5 m częściowo opartym o betonowe ogrodzenie. Deponowanie odpadów stałych prowadzono na podłożu z warstwy wapna mającego neutralizować kwaśny odczyn.

W październiku 1997 r. nastąpiła upadłość ZWCh „Wistom” i zaprzestano produkcji. W lutym 1999 r. syndyk masy upadłości Zakładów dokonał zbycia na rzecz osoby prywatnej (obywatela Republiki Chińskiej) prawa użytkowania wieczystego terenu stanowiącego własność Zakładów o łącznej powierzchni 134 ha, w tym działkę nr 63 przy ul. Piaskowej 157, na której zlokalizowane było składowisko odpadów poprodukcyjnych. W związku z sukcesywnym

powstawaniem zaległości z tytułu niepłacenia przez nabywcę terenu podatku od nieruchomości na rzecz Gminy Miasta Tomaszowa Mazowieckiego, Prezydent Miasta wszczął przeciwko dłużnikowi postępowanie egzekucyjne w celu wyegzekwowania zaległości z tego tytułu. W dniu 19 grudnia 2017 r. Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim wydał postanowienie o przysądzeniu prawa wieczystego użytkowania nieruchomości gruntowej położonej przy ul. Piaskowej 157 (działka nr 63) na rzecz Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki.

Przeprowadzone w ramach ekspertyzy badania w zakresie oddziaływania na środowisko gruntowe nie wykazały przekroczeń w zakresie wykonanych oznaczeń w stosunku do wartości dopuszczalnych, o których mowa w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 01.09.2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi. Brak przekroczeń stwierdzono zarówno dla gruntów grupy IV – tereny przemysłowe jak i gruntów grup wyższych, dla których wartości wskaźników dopuszczalnych są dużo bardziej restrykcyjne. W zakresie badania wpływu składowiska na wody powierzchniowe i podziemne pobrano i poddano analizie 6 próbek wód podziemnych oraz 2 próbki wody powierzchniowej. Badania wód podziemnych wykazały odczyn od kwaśnego do słabo zasadowego mieszczącego się w większości w I klasie jakości, za wyjątkiem próbki z otworu nr 5, której odczyn mieścił się w IV klasie jakości. Należy zaznaczyć, że w porównaniu do odczynu składowanych odpadów i odcieków uzyskane wartości nie wskazują na znaczące zanieczyszczenie związane ze składowiskiem. Wyniki badań wód wykonane na pobliskiej rzece Lubochence wykazują natomiast brak oddziaływania składowiska.

W zakresie oceny wykonanych badań odpadów pobrano i poddano analizie 5 próbek w zakresie testów zgodności wykazując tym samym możliwość ich deponowania na składowisku innych niż niebezpieczne i obojętne. Spełnienie uwarunkowań określonych w załączniku nr 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r., w sprawie dopuszczenia odpadów do składowania na składowiskach sugeruje, że zalegające na składowisku odpady nie mają charakteru odpadów niebezpiecznych.

W celu określenia zagrożenia wynikającego z aktualnego stanu składowiska, na podstawie wyników badań wód podziemnych oraz materiałów archiwalnych dokonano analizy ryzyka dotyczącego składowiska na obecnym stanie zagospodarowania wraz z oceną możliwości zanieczyszczenia środowiska substancjami stwarzającymi zagrożenie. Na podstawie wykonanej analizy określono stopień ryzyka zagrożenia środowiska wodno-gruntowego w skali czterostopniowej - 2 pkt określając tym samym jego status jako zagrożenie małe. W ocenie zespołu autorskiego wyniki ekspertyzy pozwalają stwierdzić, iż składowisko odpadów, nie stanowi „zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpieniu awarii” oraz „zakładu o dużym ryzyku awarii” rozumianych zgodnie z art. 248 Prawa ochrony środowiska, ze względu na rodzaj i ilość substancji niebezpiecznych, które znajdują się w zakładzie, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r., w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. W ramach ekspertyzy dodatkowo wykonano analizę możliwości zagospodarowania terenu, którego celem jest określenie możliwości inwestycyjnych w zakresie budowy nowego składowiska, a także przede wszystkim wskazanie działań niezbędnych dla przeprowadzenia rekultywacji istniejącego składowiska poprzemysłowego.

Niekoncesjonowana eksploatacja kopalni - wyrobiska

Miejscami niekoncesjonowanej eksploatacji kopalni są wyrobiska zlokalizowane najczęściej poza granicami udokumentowanych złóż, w których kopalina wydobywana jest bez wymaganej prawem koncesji na wydobywanie. Miejsca takie mogą być także zlokalizowane w granicach złóż, jeśli eksploatacja na złożu odbywa się bez koncesji udzielonej przez uprawniony organ lub niezgodnie z jej zapisami.

Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy realizuje na terenie kraju zadanie pn. „Monitoring odkrywkowej eksploatacji kopalni”. W ramach zadania opracowano „Raport z monitoringu odkrywkowej eksploatacji kopalni w pow. tomaszowskim (woj. łódzkie), stan na wrzesień 2021 roku”. Podsumowanie przeprowadzonego monitoringu na terenie powiatu tomaszowskiego przedstawia się następująco:

- W powiecie tomaszowskim nieprawidłowości dotyczące odkrywkowej eksploatacji kopalni (kruszywa naturalnego) stwierdzono w 54 miejscach w zakresie wydobycia bez koncesji, w tym w 1 wyrobisku również w zakresie braku rekultywacji.
- Eksploatację prowadzoną bez koncesji poza granicami złóż obecnie lub w ciągu ostatnich 5 lat (lata 2016-2021)¹ stwierdzono w 52 wyrobiskach, z czego w 31 z nich wydobycie było prowadzone w ciągu ostatniego roku, w 21 zostało zaniechane ponad rok temu.
- W granicach udokumentowanych złóż niekoncesjonowana eksploatacja w ciągu ostatnich 5 lat (lata 2016-2021) odbywała się w 2 wyrobiskach, przy czym w jednym wyrobisku, które przylega do złoża, wydobycie było prowadzone w ciągu ostatniego roku.
- Według danych uzyskanych od Okręgowego Urzędu Górniczego w Kielcach, w okresie od 2016 roku do urzędu wpłynęło 1 zawiadomienie o planowanym rozpoczęciu eksploatacji kopaliny na własne potrzeby w powiecie tomaszowskim, jednak wizja terenowa wykazała, że wielkość wyrobiska wskazuje na przekroczenie rocznego limitu wydobycia dla zaspokojenia potrzeb własnych.
- Występowanie odpadów stwierdzono w 31 zinwentaryzowanych wyrobiskach. Były to najczęściej odpady remontowo-budowlane oraz zielone lub ulegające biodegradacji, rzadziej odpady opakowaniowe oraz opony i części pojazdów. Odpady zajmowały zwykle mniej niż 30% powierzchni wyrobiska, natomiast w 2 wyrobiskach zajmowały pomiędzy 30 a 70 % całkowitej jego powierzchni.
- W granicach form ochrony przyrody w powiecie tomaszowskim zlokalizowanych jest 15 wyrobisk, z czego w 8 z nich jest prowadzona niekoncesjonowana eksploatacja kopalni. Na obszarze parków krajobrazowych zostały zinwentaryzowane 4 wyrobiska, w ich otulinach 9 wyrobisk, a w obszarach Natura 2000 zlokalizowane są 2 wyrobiska. Osiem wyrobisk znajduje się w granicach wstępnie projektowanych obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).
- Niekoncesjonowane wyrobiska, położone zarówno w granicach obszarów chronionych, jak i poza nimi, mogą stanowić zagrożenie środowiskowe. Przypadki eksploatacji prowadzonej na dużą skalę, bez wymaganej prawem koncesji należy zgłosić do właściwego organu nadzoru górniczego, brak wykonanej rekultywacji – do właściwego organu koncesyjnego, natomiast zarejestrowane przypadki nielegalnie gromadzonych odpadów należy zgłosić do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

4.7. Podsumowanie oceny stanu środowiska – kluczowe problemy

Na podstawie aktualnej oceny stanu środowiska oraz sporządzonego raportu zidentyfikowano następujące najważniejsze problemy środowiskowe na terenie powiatu tomaszowskiego, które priorytetowo wymagają podjęcia działań naprawczych lub zapobiegawczych w ramach „Programu Ochrony Środowiska” (kluczowe obszary interwencji):

1) **Występowanie przekroczeń dopuszczalnych standardów jakości powietrza.**

Zgodnie z aktualną „Roczną oceną jakości powietrza w województwie łódzkim – raport wojewódzki za rok 2022” (GIOŚ RWMS w Łodzi, kwiecień 2022) na terenie powiatu tomaszowskiego ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi wyznaczono obszary przekroczeń poziomu docelowego zawartości benzo(a)pirenu w powietrzu (przekroczone stężenie roczne, tj. >1 ng/m³). Obszary przekroczeń występują w gminach: Tomaszów Mazowiecki (miejska), Tomaszów Mazowiecki (wiejska), Lubochnia oraz Rokiciny. Według danych GIOŚ głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie łódzkim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa), mniejszy udział stanowią emisje z działalności przemysłowej (emisja punktowa) oraz transportu (emisja liniowa). Głównymi lokalnymi

¹ Zgodnie z metodyką przyjętą w „Raporcie z monitoringu odkrywkowej eksploatacji kopalni w pow. tomaszowskim (woj. łódzkie), stan na wrzesień 2021 roku” rejestracji podlegały wyrobiska, w których stwierdzono w terenie prowadzenie w ciągu ostatnich 5-ciu lat eksploatacji bez koncesji zarówno poza granicami złóż jak i w granicach złóż.

źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie. Dostrzegalna jest wysoka zależność pomiędzy zmiennością sezonową i wartościami stężeń zanieczyszczeń w powietrzu - w sezonie grzewczym wielkości stężeń benzo(a)pirenu oraz pyłów zawieszonych były wysokie, natomiast w okresie letnim znacznie niższe. Najwyższe stężenia na terenie województwa odnotowano na terenach, gdzie dominuje niska emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych. Z kolei transport samochodowy wpływa na stężenia zanieczyszczeń zwłaszcza na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu. Zanieczyszczenia komunikacyjne w postaci pyłów powstają głównie w wyniku ścierania się hamulców, opon i nawierzchni dróg oraz unosu zanieczyszczeń z powierzchni dróg, natomiast tlenki azotu są emitowane z rur wydechowych. Zakłady przemysłowe o istotnej emisji nieorganizowanej lub emitowanej poprzez niskie emitory również wpływają negatywnie na jakość powietrza w swoim bezpośrednim otoczeniu.

2) **Zła jakość wód powierzchniowych.**

Aktualna kompleksowa ocena stanu JCWP na terenie kraju wykonana została przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska na podstawie badań monitoringowych przeprowadzonych w latach 2016-2021. Stan jednolitej części wód ocenia się poprzez porównanie wyników klasyfikacji stanu ekologicznego i stanu chemicznego. Jednolita część wód może być oceniona jako będąca w „dobrym stanie”, jeśli jednocześnie jej stan ekologiczny jest sklasyfikowany przynajmniej jako „dobry”, a stan chemiczny sklasyfikowany jest jako „dobry”. W pozostałych przypadkach tj., gdy stan chemiczny jest sklasyfikowany jako „poniżej dobrego” lub stan ekologiczny sklasyfikowany jako „umiarkowany”, „słaby”, bądź „zły”, jednolitą część wód ocenia się jako będącą w „złym stanie”. Stan ogólny 15 z 16 monitorowanych JCWP, których zlewnie znajdują się na terenie powiatu tomaszowskiego oceniono jako ZŁY. W przypadku JCWP Dopływ spod Cetnia nie można było ocenić stanu ogólnego ze względu na brak badań stanu chemicznego. Zdecydowana większość monitorowanych JCWP (12 z 16) charakteryzuje się umiarkowanym stanem /potencjałem ekologicznym (3 klasa jakości). W przypadku 2 JCWP stan/potencjał ekologiczny określony został jako dobry (2 klasa jakości). Również w przypadku 2 JCWP stan/potencjał ekologiczny określony został jako słaby (4 klasa jakości). Badania stanu chemicznego prowadzono dla 11 JCWP i w każdym przypadku oceniony został jako poniżej dobrego. Zgodnie z danymi GIOŚ RWMŚ w Łodzi do najważniejszych zagrożeń jakości wód na terenie województwa łódzkiego należy zaliczyć: zrzuty punktowe ścieków komunalnych, bytowych i przemysłowych, zanieczyszczenia dopływające do wód ze źródeł rozproszonych (spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, miejskich i przemysłowych, depozyt zanieczyszczeń z atmosfery, małe źródła punktowe np. nieszczelne szamba) oraz nadmierny pobór wód. Należy wspomnieć także o poważnych zagrożeniach dla życia biologicznego wód powierzchniowych związanych z zabudową hydrotechniczną (szczególnie zamykającą koryta rzeczne) oraz zagrożeniach jakie niosą ze sobą ekstremalne zjawiska pogodowe.

Stan ogólny Zalewu Sulejowskiego (Zbiornika Sulejów) na podstawie badań prowadzonych w latach 2017-2021 oceniony został jako ZŁY. Potencjał ekologiczny zbiornika określony został jako słaby (IV klasa jakości), natomiast stan chemiczny jako poniżej dobrego.

3) **Silne zagrożenie suszą.**

Zgodnie z opracowanym przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie „Planem przeciwdziałania skutkom suszy”, który przyjęty został Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r., dla zdecydowanej większości obszaru powiatu tomaszowskiego łączne (wynikowe) zagrożenie suszą zostało określone jako silne. Na terenie powiatu znajdują się również obszary o wynikowym zagrożeniu suszą określonym jako ekstremalne. Stopień zagrożenia powiatu tomaszowskiego poszczególnymi rodzajami suszy przedstawia się natomiast następująco:

- zagrożenie suszą atmosferyczną – od umiarkowanego do ekstremalnego,

- zagrożenie suszą glebową – ekstremalne (zdecydowana większość obszaru powiatu) - jedynie niewielkie obszary zagrożone są w stopniu niższym niż ekstremalny,
- zagrożenie suszą hydrologiczną – umiarkowane/silne,
- zagrożenie suszą hydrogeologiczną – słabe/umiarkowane.

4) Występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Na terenie powiatu tomaszowskiego wyznaczono zarówno obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi (ONNP), jak i obszary szczególnego zagrożenia powodzią (OSZP). Wyznaczone obszary zlokalizowane są wzdłuż głównych rzek przepływających przez powiat, a więc Pilicy, Wolbórki, Czarnej Bieliny i Piasecznicy. Wyznaczone na terenie powiatu tomaszowskiego obszary szczególnego zagrożenia powodzią (OSZP) obejmują głównie naturalne niezabudowane tereny zalewowe (łąki, pastwiska, grunty zadrzewione i zakrzewione). Jednak występują również przypadki, iż OSZP jest intensywnie zabudowany m.in. w miejscowościach Ujazd, Tomaszów Mazowiecki czy Inowłódz.

5) Niekorzystne warunki akustyczne wzdłuż głównych dróg na terenie powiatu.

W kwietniu 2022 r. na zlecenie GDDKiA opracowana została „Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim”. Mapowaniem akustycznym na terenie powiatu tomaszowskiego objęta została droga S8. Zgodnie ze sporządzonymi mapami akustycznymi powierzchnia terenów zagrożonych hałasem od drogi ekspresowej S8 na terenie powiatu tomaszowskiego dla wskaźnika L_{DWN} wynosi 35,285 km². Na terenach zagrożonych znajduje się 400 lokali mieszkalnych, które zamieszkuje 1 200 osób. Natomiast dla wskaźnika L_N powierzchnia terenów zagrożonych hałasem wynosi 29,916 km², na których znajduje się 200 lokali mieszkalnych zamieszkałych przez 800 os. Również w 2022 r. na zlecenie ZDW w Łodzi opracowana została „Strategiczna mapa hałasu dla dróg wojewódzkich o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie łódzkim”. Mapowaniem akustycznym na terenie powiatu tomaszowskiego objęta została DW nr 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /przejście 1: ul. Ujezdzka – pl. Kościuszki/. Zgodnie ze sporządzonymi mapami akustycznymi powierzchnia terenów zagrożonych hałasem od DW 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdzka – pl. Kościuszki/ dla wskaźnika L_{DWN} wynosi 0,417 km². Na terenach zagrożonych znajduje się 400 lokali mieszkalnych, które zamieszkuje 700 osób. Natomiast dla wskaźnika L_N powierzchnia terenów zagrożonych hałasem wynosi 0,266 km², na których znajduje się 200 lokali mieszkalnych zamieszkałych przez 300 os.

6) Niski stopień selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

W 2022 roku z obszaru powiatu odebrano 39 266,2 Mg odpadów komunalnych. Zdecydowanie największy udział w łącznej masie odebranych odpadów posiadały niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – 70,3 % (27 603,8 Mg), a następnie odpady biodegradowalne – 8,8 % (3 469,1 Mg) oraz szkło – 5,3 % (2 174,9 Mg). Pod kątem udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie powiat tomaszowski ze wskaźnikiem 29,7 % zajmuje dopiero 21 miejsce w województwie (średni udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie dla województwa łódzkiego wynosi 39,6 %, natomiast powiatami z najwyższym udziałem są: pow. łódzki wschodni – 52,4 %, pow. pączęcański – 49,6 % oraz pow. bełchatowski – 47,4 %).

7) Prowadzenie niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin na terenie powiatu.

Miejscami niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin są wyrobiska zlokalizowane najczęściej poza granicami udokumentowanych złóż, w których kopalina wydobywana jest bez wymaganej prawem koncesji na wydobycie. Miejsca takie mogą być także zlokalizowane w granicach złóż, jeśli eksploatacja na złożu odbywa się bez koncesji udzielonej przez uprawniony organ lub niezgodnie z jej zapisami. Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy realizuje na terenie kraju zadanie pn. „Monitoring odkrywkowej eksploatacji kopalin”. W ramach zadania opracowano „Raport z monitoringu odkrywkowej eksploatacji kopalin w pow. tomaszowskim (woj. łódzkie), stan na wrzesień 2021 roku”. W powiecie tomaszowskim eksploatację kruszywa naturalnego prowadzoną bez koncesji poza granicami złóż stwierdzono w 52 wyrobiskach (dane za lata 2016-2021). Występowanie odpadów stwierdzono w 31 zinenta-

ryzowanych wyrobiskach. Były to najczęściej odpady remontowo-budowlane oraz zielone lub ulegające biodegradacji, rzadziej odpady opakowaniowe oraz opony i części pojazdów. Odpady zajmowały zwykle mniej niż 30% powierzchni wyrobiska, natomiast w 2 wyrobiskach zajmowały pomiędzy 30 a 70 % całkowitej jego powierzchni.

8) Niezrekultywowane składowisko odpadów przemysłowych po Zakładach Włókien Chemicznych „WISTOM” w Tomaszowie Mazowieckim.

Składowisko przy ulicy Piaskowej w Tomaszowie Mazowieckim powstało w 1950 r. Do 1991 roku odpady z Zakładów deponowane były bezpośrednio w wyrobisku poeksploatacyjnym piasku. Do 1991 r. na składowisku zdeponowano 90 000 Mg odpadów mokrych oraz 33 000 Mg odpadów ceramicznych i budowlanych. W 1991 r. przystąpiono do modernizacji obiektu poprzez uszczelnienie dna z wykorzystaniem popiołów i szkła wodnego warstwą o grubości 30 cm z nachyleniem na północny wschód. Poza kwaterą został zlokalizowany zbiornik na odcieki. Według danych archiwalnych w północno-wschodniej części obiektu zlokalizowano wylewisko płynnej wiskozy. Składowisko było otoczone wałem z popiołów o wysokości 1-1,5 m. Deponowanie odpadów stałych prowadzono na podłożu z warstwy wapna mającego neutralizować kwaśny odczyn. Zgodnie z projektem ustawy o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (w dniu 31.07.2023 r. ustawę przekazano Prezydentowi do podpisu) teren po Zakładach Włókien Chemicznych „Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim zaliczono do wielkoobszarowych terenów zdegradowanych. Ustawa o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych ma na celu rozwiązanie problemów związanych ze zgromadzonymi przed laty odpadami na wielkoobszarowych terenach należących, w przeszłości lub obecnie, do Skarbu Państwa zakładów przemysłowych, w tym w okresie, w którym nie obowiązywały przepisy regulujące gospodarowanie odpadami w sposób zapewniający właściwy poziom ochrony środowiska. Ustawa dedykowana jest konkretnym, już zidentyfikowanym terenom poprzemysłowym (wymienionym w załączniku do ustawy), dla których działania poprawiające stan środowiska mogą być współfinansowane z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy europejskich. Problem wpływu na środowisko wielkoobszarowych terenów zdegradowanych wykracza często daleko poza zagadnienie ochrony powierzchni ziemi. Odpady zdeponowane na tych terenach mogą jednocześnie negatywnie oddziaływać na kilka elementów środowiska. Mogą to być emisje do powierzchni ziemi, gleby, wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza. Gromadzenie w przeszłości odpadów bez zabezpieczenia podłoża, w niektórych przypadkach również bez wykonania warstwy rekultywacyjnej na powierzchni tych miejsc, powodować może migracje substancji niebezpiecznych do środowiska gruntowo-wodnego. Proponowana specustawa obejmie całość tych negatywnych oddziaływań na środowisko. Realizować będzie zasadę kompleksowej ochrony komponentów środowiska.

5. PODSUMOWANIE

W latach 2021-2022 na terenie powiatu tomaszowskiego realizowano szereg dużych inwestycji i projektów wpływających na poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska, spośród których do najważniejszych zaliczyć należy przede wszystkim inwestycje z zakresu rozbudowy i modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (*w analizowanych latach długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 24,3 km oraz znacznie poprawiła się skuteczność oczyszczania ścieków*), inwestycje z zakresu modernizacji i remontów dróg (*w latach 2021-2022 długość przebudowanych dróg gminnych na terenie powiatu wyniosła 35,0 km*), inwestycje z zakresu modernizacji energetycznej budynków oraz montażu prosumenckich instalacji OZE (*w latach 2021-2022 tj. naborach III i IV, NFOŚiGW w Warszawie podpisała z beneficjentami z obszaru powiatu 593 umowy na dofinansowanie inwestycji z zakresu budowy przydomowych instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 3,529 MW*) oraz inwestycje z zakresu rewitalizacji

i zagospodarowania terenów zieleni urządzonej oraz miejsc rekreacyjno-turystycznych (w latach 2021-2022 powierzchnia terenów zieleni urządzonej na terenie powiatu wzrosła o 0,46 ha). Łączne wydatki samorządów gminnych oraz powiatowego na zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w latach 2021-2022 wyniosły 186,4 mln zł (gminy powiatu skutecznie pozyskują środki zewnętrzne na realizację inwestycji wpływających na poprawę stanu środowiska – głównie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego oraz z Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Poza zadaniami inwestycyjnymi na terenie powiatu realizowano również w szerokim zakresie prace bieżące związane z utrzymaniem i pielęgnacją terenów zieleni oraz utrzymaniem czystości na terenach publicznych, ochroną i pielęgnacją obszarów leśnych, edukacją ekologiczną, organizacją i prowadzeniem gminnych systemów gospodarowania odpadami komunalnymi, organizacją i prowadzeniem lokalnego transportu zbiorowego, utrzymaniem dróg we właściwym stanie porządkowym i technicznym, konserwacją i utrzymaniem cieków oraz urządzeń i budowli wodnych, konserwacją i bieżącym utrzymaniem urządzeń melioracyjnych, a także usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest. W latach 2021-2022 mieszkańcy powiatu realizowali inwestycje z zakresu modernizacji energetycznej budynków mieszkalnych oraz budowy mikroinstalacji fotowoltaicznych korzystając ze wsparcia w ramach programów „Czyste Powietrze” oraz „Mój Prąd”.

Na podstawie aktualnej oceny stanu środowiska oraz sporządzonego raportu zidentyfikowano następujące najważniejsze problemy środowiskowe na terenie powiatu tomaszowskiego, które priorytetowo wymagają podjęcia działań naprawczych lub zapobiegawczych w ramach „Programu Ochrony Środowiska” (kluczowe obszary interwencji):

- Występowanie przekroczeń dopuszczalnych standardów jakości powietrza.
- Zła jakość wód powierzchniowych.
- Silne zagrożenie suszą.
- Występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.
- Niekorzystne warunki akustyczne wzdłuż głównych dróg na terenie powiatu.
- Niski stopień selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
- Prowadzenie niekoncesjonowanej eksploatacji kopalni na terenie powiatu.
- Niezrekultywowane składowisko odpadów przemysłowych po Zakładach Włókien Chemicznych „WISTOM” w Tomaszowie Mazowieckim.

Należy mieć na uwadze, iż realizacja „Programu Ochrony Środowiska” nie przełoży się w sposób natychmiastowy na poprawę stanu środowiska na terenie powiatu tomaszowskiego. Proces ten jest długotrwały i efekty realizacji zadań, które zostały przeprowadzone lub wykonywane są obecnie, mogą być widoczne dopiero w dłuższej perspektywie czasowej. Istotnym jest również, aby działania prośrodowiskowe były prowadzone systematycznie nie tylko na terenie samego powiatu, ale również systemowo w całym regionie.

SPIS TABEL

Tabela 1. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza	4
Tabela 2. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: ochrona przed hałasem	13
Tabela 3. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	15
Tabela 4. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gospodarowanie wodami	16
Tabela 5. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gospodarka wodno-ściekowa	16
Tabela 6. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gleby	21
Tabela 7. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	22
Tabela 8. Opis realizacji zadań wyznaczonych w ramach obszaru interwencji: zasoby przyrodnicze	23
Tabela 9. Wskaźniki monitorowania „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027” (WSKAŹNIKI ZA 2021 ROK)	28
Tabela 10. Wskaźniki monitorowania „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027” (WSKAŹNIKI ZA 2022 ROK)	29
Tabela 11. Obszary przekroczeń stężeń B(a)P, PM _{2,5} oraz PM ₁₀ w powietrzu wyznaczane na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2018-2022	32
Tabela 12. Wyniki pomiarów stężeń PM ₁₀ i B(a)P w powietrzu w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej GIOŚ zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim	32
Tabela 13. Wykaz JCWP znajdujących się na terenie powiatu tomaszowskiego (zlewnie)	34
Tabela 14. Aktualna klasyfikacja i ocena stanu poszczególnych monitorowanych zlewni JCWP znajdujących się na terenie powiatu tomaszowskiego	37
Tabela 15. Aktualny stan chemiczny i ilościowy JCWPd, w obrębie których położony jest powiat tomaszowski	40
Tabela 16. Wyniki badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych w punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie powiatu tomaszowskiego (2022 r.)	40
Tabela 17. Wyniki pomiarów natężenia pola elektromagnetycznego (PEM) prowadzonych na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2021-2022 w ramach systemu PMŚ	42
Tabela 18. Wyniki GPR 2020/2021 przeprowadzonego na sieci dróg krajowych i wojewódzkich na terenie powiatu tomaszowskiego	43
Tabela 19. Zagrożenie hałasem od drogi ekspresowej S8 na terenie powiatu tomaszowskiego (wskaźnik L _{DWN})	44
Tabela 20. Zagrożenie hałasem od drogi ekspresowej S8 na terenie powiatu tomaszowskiego (wskaźnik L _N)	44
Tabela 21. Opis wyznaczonych obszarów przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu generowanych przez drogę ekspresową S8 na terenie powiatu tomaszowskiego	45
Tabela 22. Zagrożenie hałasem od drogi wojewódzkiej nr 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdźka – pl. Kościuszki (wskaźnik L _{DWN})	45
Tabela 23. Zagrożenie hałasem od drogi wojewódzkiej nr 713 odc. Tomaszów Mazowiecki /ul. Ujezdźka – pl. Kościuszki (wskaźnik L _N)	46
Tabela 24. Odczyn pH gleb użytków rolnych na terenie powiatu tomaszowskiego (na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez OSChR w latach 2019-2022)	47
Tabela 25. Potrzeby wapnowania gleb użytków rolnych na terenie powiatu tomaszowskiego (na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez OSChR w latach 2019-2022)	47
Tabela 26. Zawartość makroelementów w glebach użytków rolnych na terenie powiatu (na podstawie wyników badań przeprowadzonych przez OSChR w latach 2019-2022)	47
Tabela 27. Powierzchnia gruntów zdewastowanych oraz gruntów zrekultywowanych na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2018-2022	49

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Udziały źródeł emisji w poszczególnych zanieczyszczeniach powietrza w województwie łódzkim w 2022 r.	31
Wykres 2. Stężenie pyłu zawieszonego PM ₁₀ w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej GIOŚ zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim (średnie roczne) [µg/m ³]	33
Wykres 3. Stężenie benzo(a)pirenu w latach 2012-2022 na stacji monitoringowej GIOŚ zlokalizowanej w Tomaszowie Mazowieckim (średnie roczne) [ng/m ³]	33
Wykres 4. Potrzeby wapnowania gleb użytków rolnych na terenie powiatu tomaszowskiego	48
Wykres 5. Zawartość makroelementów w glebach użytków rolnych na terenie pow. tomaszowskiego	48

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w powietrzu na terenie województwa łódzkiego w 2022 r.	30
Rysunek 2. Zasięg JCWPd na terenie powiatu tomaszowskiego	39
Rysunek 3. Fragment mapy akustycznej sporządzonej dla DW nr 713 na terenie Tomaszowa Mazowieckiego (emisja hałasu – wskaźnik L _{DWN})	46